

Lördagen den 1 Mars 1873.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades protokollet för den 22 sistlidne Februari.

Upplästes och lades till handlingarne Kongl. Maj:ts sistlidne dag å Rikssalen afgifna nådiga svar, i anledning af åtskilliga utaf innevarande Riksdag antagna grundlagsförändringar; och skulle detsamma innehåll meddelas Kanslideputerade, för att iakttagas vid riksdagsbeslutets uppsättande.

Företogs val af sju ledamöter i Riksdagens Särskilda Utskott, och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Berlin	med 72 röster,
„ Dahm	„ 72 „
Grefve Ehrensvärd	„ 71 „
Herr Montgomery-Cederhielm	„ 71 „
„ Almqvist	„ 70 „
„ Rydin	„ 47 „
„ Widén	„ 47 „

Företogs val af tre suppleanter i Riksdagens Särskilda Utskott och befunnos, efter valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Hallin	med 57 röster,
„ Björkenstam	„ 56 „
„ von Braun	„ 56 „

sedan lottning anställts mellan de ledamöter, som erhållit 56 röster, för bestämmande af den ordning, i hvilken de skulle såsom suppleanter inträda.

Upplästes och godkändes Riksdagens Kanslis förslag dels till Riksdagens underdåniga skrivelse N:o 4, angående val af Justitie-ombudsman och hans suppleant, dels till Riksdagens förordnanden N:o 5 för Advokatfiskalen m. m. N. A. Fröman att vara Riksdagens Justitie-ombudsman och N:o 6 för Revisionssekreteraren m. m. Carl Frithiof Svedelius att vara Riksdagens Justitie-ombudsmans suppleant.

Föredrogs och hänvisades till Lag-Utskottet Kongl. Maj:ts den 26 sistlidne Februari bordlagda nådiga proposition med förslag till förordning angående lagfart å fång till fast egendom.

Föredrogs och hänvisades till Stats-Utskottet Kongl. Maj:ts dels den 26 och dels den 28 sistlidne Februari bordlagda nådiga propositioner:

1:o angående pension å Allmänna Indragningsstaten för Underlöjtnanten vid Kronobergs regemente friherre Carl Wilhelm Rappe vid afgang ur krigstjensten;

2:o angående Fanjunkaren vid Wermlands Fältjägare-regemente Carl Olof Lundblads uppförande till pension å Allmänna Indragningsstaten vid afgang ur krigstjensten;

3:o angående pension å Allmänna Indragningsstaten för Regementskommissarien vid Kalmar regemente Lars Martin Malmgren vid afgang från tjensten;

4:o om beviljande af anslag för åvägabringande af vinterväg till Norge från Jäckvik vid sjön Hornavan till riksgränsen i riktningen mot Saltenfjord; och

5:o om anvisande af statsunderstöd för iståndsättande af staden Ystads genom storm skadade hamn.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 24 och 26 sistlidne Februari bordlagda Utlåtande N:o 8, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Sjette Hufvudtitel.

1:sta punkten.

Lades till handlingarne.

2:dra punkten.

Bifölls.

3:dje punkten.

Grefve Beck-Friis: Jag finnes visserligen ej antecknad såsom reservant vid det af Utskottet i förevarande punkt framställda förslag, men orsaken härtill har endast varit, att jag vid ärendets iustering var frånvarande. Emellertid ber jag att nu få anföra några skäl, som tala för afslag å samma förslag och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

De af Utskottet anförda skäl synas mig icke vara i ringaste mån hållbara, ty en reorganisation af embetsverken lärer väl svårigen kunna åstadkommas derigenom att man nekar anslag till vaktbetejnte eller biträden vid renskrift. Jag har icke heller funnit, att någon motvilja hos regeringen mot en sådan omorganisation gjort sig gällande, men man kan väl icke begära, att något omfattande förslag i detta hänseende kunnat på den korta tid, som förflutit sedan Riksdagens underdåniga skrifvelse afläts, uppgöras eller framläggas. Deremot synes mig behovet af anslag till skrifbiträden vara fullkomligt tydligt och klart ådagalagdt af Chefens för Civil-departementet yttrande till statsrådsprotokollet, hvilket yttrande finnes infördt i bilagan N:o 5 a till Kongl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behof, och hvarutaf man ser, att målens antal inom hans departement vuxit till den grad att, då de under femårsperioden 1860—1864 i medeltal utgjorde årligen 1,344, de under sistförflutna år voro 1842. Då man dertill tager i betraktande, att många af dessa mål, särdeles de som angå fastställelse af bolagsordningar, äro synnerligen vidlyftiga och taga mycken tid i anspråk, synes det mig, att allting talar för bifall till Kongl. Maj:ts proposition; och får jag därför hemställa, att Kammarerna måtte med afslag å Stats-Utskottets förslag bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre af Ugglas: Efter den fullständiga utredning, Chefen för Civil-departementet lemnat till statsrådsprotokollet, är det för mig ofattligt, huru Stats-Utskottet kunnat tillstyrka afslag å denna Kongl. Maj:ts framställning. Skälet att genom vägran af anslag framtinga en hastigare reorganisation kan jag ingalunda gilla, ty det lärer väl icke gå an att låta ärendena hvila, därför att man inom en snarare eller aflägsnare framtid önskar en förändring. Då jag erkänner, att jag i allo delar Departementschefens uppfattning af anslaget nödvändighet, och kommer att rösta för bifall till detsamma, kan jag likväl icke underlåta att uttala en tanke, som länge föresväfvat mig, eller att man icke alltför länge måtte dröja med en sådan omorganisation, som blifvit ifrågasatt. Jag tror nemligen, att en sådan organisation är af högsta behof påkallad, för att man skall erhålla en bättre och rikhaltigare arbetsprodukt än hvad nu är förhållandet. På sätt Herrarne hafva sig bekant, finnas i de särskilda departementen följande tjenstemän: en expeditionschef, en, två, å tre expeditionssekreterare, två å tre protokollssekreterare, en registrator, samt derjemte kanslister och kopister. Hvad expeditonschefen och registratorn beträffar, torde man vara ense om att de äro oumbärliga, men hvad åter angår de öfriga tjenstemännen och företrädesvis proto-

kollssekreterarne får jag öppet förklara, att en indragning icke skulle vara omöjlig. Genomgår jag statskalendern, finner jag att i Konungens Kansli äro för närvarande anställda 13 protokollssekreterare. Justitie-departementet eger ingen sådan, utan protokollsföringen i härtill hörande ärenden ombesörjes af protokollssekreterare från Nedre Justitierevisionen, och Utrikes-departementet har ej heller någon sådan tjänsteman, ty der är förste sekreteraren protokollsförande i Statsrådet, men de öfriga departementen ega, som sagdt, tillsammans 13 protokollssekreterare, hvilka hafva en aflöning af 3,500 R:dr hvardera eller tillsammans 45,500 R:dr. Jag hemställer nu till Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet sjelf, huruvida han anser den arbetsprodukt, som lemnas af dessa protokollssekreterare, uppväga den dryga kostnaden. Deras arbete är hufvudsaligen mekaniskt; ty besluten uppsättas af expeditions-chefen eller i viktigare frågor af departements-chefen, rubrikerna åter vanligen af expeditionssekreterarne, så att protokollssekreterarnes arbete, förutom uppvaktning i konseljen, hufvudsakligen består uti afskrift. Jag tror, att detta skulle kunna åstadkommas på ett billigare sätt och att derföre en indragning på de till protokollssekreterarne nu utgående löner måhända skulle kunna lemna en nödvändig tillgång till genomförande af förändringar uti organisationen af Konungens Kansli. Beträdde man den väg, som af några departement redan blifvit med fördel inslagen, nemligen att göra en indelning i byråer, på det sätt att ett visst antal tjänstemän anvisades åt byråchefen med skyldighet för honom att ansvara för ej mindre protokollsföringen än äfven ärendenas ordentliga skötande, så skulle protokollsföringen kunna ske på ett billigare sätt än nu eger cum. Jag är så öfvertygad om att genom en omorganisation af Konungens Kansli icke obetydliga medel skulle kunna besparas för att på ett bättre sätt användas, att jag icke kan annat än lifligt uttala den förhoppning, att en sådan reorganisation icke måtte dröja alltför länge. Men att nu vägra anslag för att desto hastigare framtinga denna omorganisation, är ett sätt att gå till väga, som jag för min del icke kan gilla, utan tillstyrker jag derföre bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Statsrådet Bergström: Då här ingen röst höjt sig för bifall till Stats-Utskottets förslag, utan de talare, som yttrat sig i denna fråga, i stället tillstyrkt Kongl. Maj:ts proposition, torde jag gå Kammarens önskan till mötes, om jag underlåter att vidare utveckla de skäl, som tala för bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

Den siste talaren gjorde en direkt hemställan till mig, om jag icke ansåge en omorganisation af Kongl. Maj:ts Kansli vara af behovet påkallad. Det förefaller mig emellertid, att den af honom i korthet utkastade plan icke skulle kunna medföra något synnerligt gagn. Såvidt jag fattade honom riktigt, förkastade han ej alldeles protokollsföringen, och så länge grundlagen bjuder, att protokoll skall föras i Stats-Rådet och delgifvas Konstitutions-Utskottet, måste väl ock sådana finnas. Om nu de som föra dem kallas protokolls-

sekreterare eller byråchefer är väl skäligen likgiltigt. Jag medgifver, att denna protokollsföring föranleder till mångskrifveri, men så länge det stadgande kvarstår, att Konstitutions-Utskottet skall granska de råd och tillstyrkanden, Stats-Rådets ledamöter i Stats-Rådet gifva Konungen, innan Han fattar sina beslut, måste väl protokollet innehålla de alla materialier, som erfordras för att Utskottet skall kunna fälla en rätt dom. Jag tror således icke att genom detta förslag någon besparing skulle uppstå; och vidare förefaller det mig besynnerligt, att de särskilda byråcheferna skulle successivt inställa sig i Stats-Rådet, hvar och en med sitt biträde för ombestyrande af protokollet i de ärenden, som anginge hans byrå. Den af Stats-Utskottet återopade skrifvelsen och isynnerhet de motioner, som föranledt densamma, afse för öfrigt de centrala embetsverken och icke departementen samt syfta ej egentligen å någon omorganisation, utan å en förenkling i arbetsmetoden i ändamål att vinna större skyndsamhet och indragning af möjligen öfverflödiga tjänster. För öfrigt torde denna skrifvelse, äfven om den, hvad icke är förhållandet, afsåge departementen, icke för dem hafva någon egentlig betydelse. Departementschefen är ju departementet och, om han finner något vara för vidlyftigt i arbetssättet, lär han icke underlåta att deri vidtaga någon förändring. Jag kan försäkra, att den som är tvungen att skriva så mycket som möjligt önskar ingenting heldre än att få skriva så litet som möjligt. Idéen om slutna byråer är icke ny, men jag betviflar, att den i Civil-departementet, der så många och olikartade mål förekomma, kan med fördel tillämpas. I sina grunddrag förefinnes den dock der, ithy att hvarje expeditionsskreterare har sina särskilda mål att behandla. Så handlägger en allt hvad som angår jordbruket och dess binärningar, en alla mål rörande taxor, städernas byggnads- och brandordningar och hvad som hör till den inre ordningen i städerna, och en alla väg- och flottningsmål samt frågor om förändring af landets administrativa indelning, hvilka sistnämnda ärenden, i förbigående sagdt, äro mycket vidlyftiga. Härförutom är arbetet så fördeladt, att chefen för bränvinskontrollbyrån föredrager alla mål rörande tillverkning och försäljning af bränvin; att en tjänsteman är föredragande i alla kommunalärenden samt att af de extra tjänstemännen en föredrager alla afvittringsmål, anmärkningsmål från Kammarrätten och hvad som rör stuterierna, en alla ärenden rörande landtmäteriet och en alla mål som härflyta från författningarne angående sjöväsendet, pass och nationalitetshandlingar. Principen är således som sagdt i vissa hufvuddrag tillämpad, men att, som Friherre af Ugglas synes förorda, inrätta *slutna* byråer, torde, enligt min åsigt, vara en misshushållning med tid och krafter. En och samma tjänsteman skulle icke då, såsom nu är fallet, kunna användas till arbete med mål inom olika fack, hvaraf följderna blefve den, att somliga byråer vissa tider af året hade ingenting att göra, under det att andra vore öfverhopade med arbete. Jag tror icke, att mycket är att vinna på den väg den siste talaren föreslagit, men jag vill dermed icke säga att hans förslag icke förtjenar att tagas i öfvervägande, och jag skall icke heller underlåta att deråt egnas min uppmärksamhet.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma endast hade yrkats, att Kammararen, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågakvarande nådiga framställning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts framställning, hvilken proposition med ja besvarades.

4:de punkten.

Bifölls.

5:te punkten.

Grefve Mörner, Carl Göran: Med afseende å denna punkt, som angår Kommers-kollegii hyresanslag, synes mig, att de af Utskottet anförda skäl äro föga hållbara. Utskottet anför såsom hufvudsakligt skäl, hvarföre det icke biträdt Revisorernes framställning, att "utredning saknas, huruvida utrymme för Kommers-kollegium skulle kunna beredas i någon Kronan tillhörig egendom". Men då Utskottet fått till sig öfverlemnad en motion, deri påyrkas, att utredning måtte åstadkommas om det sätt, hvarpå Kronans hus äro använda, och embetsverk finnas, från hvilka inom kort tid sådan utredning kan erhållas, vill det synas mig, att Utskottet, i stället att tillgripa den åtgärden att skjuta frågan från sig och lemna den outredd, hade bort vidtaga den mera ändamålsenliga åtgärden att skaffa sig upplysning om förhållandet.

Det s. k. gamla bankhuset, der Bergs-kollegium i fornda tider haft sin lokal, är nu ledigt. Huru det skall användas, känner jag ej, men om Kommers-kollegium kunde inrymmas i någon del af nämnda hus, blefve dess ganska dyrbara arkiv vida säkrare placeradt, än för närvarande, då Kollegium har sin lokal mellan Storkyrkobrinken och en trång gränd, och dess arkiv följaktligen är utsatt för faran att vid inträffande eldsvåda alldeles gå förloradt. Särskildt för bergshandteringen är det af vigt, att de gamla handlingar, som angå densamma, icke förkomma. De förvaras nu på en vind, så belägen, att om man vintertiden vill förskaffa sig några upplysningar, förklarar Aktuarien, att han icke kan företaga efterforskningen, enär det vore förenadt med våda för hans helsa. För några år sedan har jag sjelf fått detta svar, och jag kan intyga, att det icke saknade grund.

Jag kan icke finna annat, än att frågan är förtjent af Stats-Utskottets uppmärksamhet. Möjligt är också, att Herr Justitieombudsmannens verksamhet nästa sommar kan hinna till Storkyrkobrinken. Sin omvårdnad om Kammarrättens arkiv ådagalade han, då han fann dess handlingar vara exponerade för eldfara från ångbåtarne vid Riddarholmshamnen, under det Statskontoret, beläget på andra sidan gatan och lika utsatt, ansågs icke hafva något att befara af sitt läge. På ena stället förvaras våra gamla räkenskaper, på det andra Kronans regalier och säkerhetshandlingar. Att de

gamla räkenskaperna skulle hafva större värde är ju tydligt! För att emellertid hålla mig till frågan om Kommers-kollegii lokal, får jag ytterligare påpeka, såsom jag redan haft äran nämna, att densamma är synnerligen olämplig, särskildt med afseende derå, att dess arkiv är utsatt för att blifva förstördt, och jag tillåter mig därför, ehuru måhända utan utsigt till framgång, att anhålla om återremiss, på det behörigt afseende måtte fästas vid Revisorernes framställning.

Friherre von Essen: Den af Revisorerne gjorda anmärkning afser, såsom af förevarande betänkande synes, endast en bokföringsåtgärd, huruvida nemligen ett till hyra af lokal för Kommers-kollegium anvisadt belopp skall redovisas under allmänna indragningsstaten eller å sjetta hufvudtiteln, och är således en fråga af ganska underordnad vikt.

Jag anhåller emellertid att få söka bemöta den föregående talaren, som ogillade det slut, hvori Utskottet stannat, och som syntes förmena, att det borde ha ålegat Utskottet, em icke att undersöka huruvida Kollegii nuvarande lokal vore lämplig, så åtminstone att utreda huruvida ej utrymme för detta embetsverk skulle kunnat beredas i någon *Kronan tillhörig* egendom.

Utskottet har, enligt mitt förmenande, i förevarande hänseende endast haft att yttra sig om anslaget borde fortfara eller icke, och för den händelse detsammans utgående blefve tillstyrkt, yttra sig, i anledning af Revisorernes anmärkning, huruvida detsamma borde redovisas såsom hittills eller på sätt Revisorerne ifrågasatt. Utgående från en sådan uppfattning har Utskottet gjort den hemställan, som den föredragna punkten angifver, och grundat sitt beslut hufvudsakligen derpå, att å allmänna indragningsstaten städe uppförts dylika utgifter, hvilka antagits vara af så öfvergående natur som denna, i följd af det hvilande förslaget om Kollegii indragning, kan anses vara. Utskottet har derjemte ansett det ingalunda tillkomma sig att företaga utredning i fråga om beredande af utrymme åt embetsverk, afven om det ej kunde förnekas att det vore lämpligt och önskligt om lokal för Kollegium kunde, om möjligt nu eller framdeles, upplåtas i någon *Kronan tillhörig* byggnad, såsom till exempel i det nuvarande posthuset, sedan den nya byggnaden för nämnda embetsverk blifvit fullbordad. Men då man ansett sig böra kunna vara förvissad derom att vederbörande ej skola underlåta att, så snart tillfälle erbjuder sig, i något *Kronans* hus bereda lokal åt Kollegium, har man afven deri hemtat stöd för den åsigt, att någon rubbning i afseende å anslagets utgående eller någon förändring i bokförings-sättet för det närvarande ej borde vidtagas.

Jag vågar tro, att de anförda skälen äro giltig anledning till Utskottets hemställan, hvilken jag vördsamt anhåller måtte af Kamraren bifallas.

Grefve Beck-Friis: Friherre von Essen har så fullständigt redogjort för sakens behandling i Utskottet att föga återstår för mig att tillägga. Jag anser mig endast, i anledning af Grefve Mörnerns yttrande att tjenlig lokal för Kommers-kollegium bort kunna bere-

das i den s. k. gamla banken, böra upplysa, att denna lokal är afsedd för den Statistiska Centralbyrån, som kommer att dit inflytta så snart reparation å byggnaden blifvit behörigen fullbordad.

Grefve Manderström: Ehuru det för Kommers-kollegium kan synas fullkomligt likgiltigt, om det hyresbelopp, som af Kollegium utbetalas för dess lokal, utgår på den ena eller andra hufvudtiteln, får jag likväl vördsamt hemställa om bifall till Stats-Utskottets förslag, särskildt af den anledningen att om förslaget att öfverföra denna utgift på Kollegii stat vunne bifall, skulle derigenom den siffra, som betecknar omkostnaderna för Kollegium, i jämförelse med den, som upptages för andra embetsverk, hvilka ej hafva någon hyra att erlägga, skenbart blifva för hög. För öfrigt och med afseende å sjelfva lokalen får jag förklara, att ingen skulle högre än Kommers-kollegium önska erhålla en lämpligare sådan, och hvad en föregående talare anförde om olämpligheten af de lägenheter, som äro åt Kollegii arkiv upplätta, kan jag ej annat än fullt instämma i hans yttrande. Men jag ber dock härvid tillika få fästa uppmärksamheten på att det ej tillkommer Kollegium att för sig förhyra lokal, utan att omsorgen härom åligger Öfverintendents-embetet, hvilket gifver Kollegium tillkänna, hvilken lokal som för dess räkning är förhyrd, och att Kollegium i detta fall endast har att rätta sig efter Öfverintendents-embetets beslut.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det har uppgifvits, att den s. k. gamla banken skulle upplätas till Statistiska Centralbyråns disposition. Mig synes det emellertid vara temligen klart, att Byrån åtminstone ej ännu — kanske på vid pass ett halft sekel — kan vara i behof af *hela* denna lokal, och det hade måhända ej varit så ur vägen att tillse huru härmed förhölle sig. För min del kan jag ej heller inse, att något hinder bort finnas för denna Byrå att till vidare åtnöja sig med sin nuvarande lokal.

Då i Kronans hus finnas rum, som uthyras till vexlingskontor och försäljningslokaler, vill det häraf synas mig som ej utrymmet i dess hus skulle vara så anlåtadt, att ej det kan vara skäl att tillse om ej någonstädes i dessa kunde beredas utrymme åt ett och annat embetsverk, som nu får hyra lokal.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förövarande punkten och dels återremiss deraf, gjordes proposition på bifall till punkten och besvarades med ja.

6:te punkten.

Mom. a. och b.

Biföllos.

Mom. c.

Grefve Mörner, Carl Göran: Ehuru jag ej har någon förhoppning att en anmärkning mot den nu föredragna punkten skall inom Kammar-
aren vinna afseende, helst ingen reservation här finnes fogad vid Utskot-
tets betänkande, anhåller jag dock, för min del, att till protokollet
få nedlägga min reservation mot den nya grundsats för aflöning af
civila tjänstemän, som Utskottet här synes vilja tillämpa, nemligen
att efter vissa års tjänstgöring medgifva en viss successiv lönetillök-
ning. Jag tror, att om man går in på denna grundsats, öppnar man
en väg, som framdeles kommer att leda till dryga utgifter för staten.

Herr Sundell: Ehuru den förhöjning i det till Statistiska Cen-
tralbyrån för närvarande utgående anslag, hvilken här ifrågasättes,
är relativt ringa, får jag dock, för min del förklara, att jag ej är
villig att medgifva densamma. Jag motsätter mig anslaget bevilj-
ande intilldess man öfvertygar mig derom, att Statistiska Central-
byråns nuvarande personal icke medhinner bearbetandet af de *gag-
nande och nyttiga* samt *tillförlitliga* statistiska uppgifter, hvilka dit
ingå eller der eljest kunna åstadkommas. Jag har nemligen trott
mig förnimma, att Byrån härutinnan mycket felar in excessu; och
jag skulle härpå kunna framlägga åtskilliga exempel, men jag vill
dermed ej upptaga Kammarrens tid; emellertid vore det önskvärdt,
om andre af Kammarrens ledamöter ville i saken yttra sig, särskildt
härvarande Herrar Landshöfdingar. De kunna, skulle jag tro, gifva
Kammarren vid handen huru mycket, jag vågar påstå, *onödigt* besvär,
som förorsakas dem och andre genom dessa från Byrån infordrade
primäruppgifter, som mången gång måste blifva af beskaffenhet att
ät innehållet knappast kan förlänas skenet af sanning. Det kan må-
hända nu vara på tid att från Riksdagen uttalas ett ord, hvarigenom
Statistiska Centralbyråns äflan att erhålla dessa primäruppgifter i
någon mån stäffas.

Friherre von Essen: En af de föregående talarne har antydt,
att grundsatsen om lönetillökning för tjänstemän efter en viss tids
tjänstgöring vore *en nyhet*, och att han på grund deraf motsatte sig
Stats-Utskottets förslag i denna punkt. Mine Herrar! det torde utan
tvivel vara er bekant, att denna grundsats långt före detta blifvit
af Riksdagen gillad, och att den är tillämpad vid de lönestater, som
blifvit uppgjorda för jernvägs- och tullstyrelserna samt vid ele-
mentarläroverken, der antingen visst ålderstillägg tjänstemännen be-
viljas eller olika löneklasser finnas upptagne. Således tror jag, att
i den af bemälda talare anmärkta omständighet intet hinder mot för-
slagets antagande bör förefinnas.

I anledning af hvad den siste talaren anmärkte rörande det
myckna besvär, den Statistiska Centralbyrån förorsakade Landshöf-
dingarna och andra myndigheter, torde väl denna omständighet vara
ett bevis på att Byråns tjänstemän göra sig ospard möda att fort-
skaffa sig så rikhaltiga och mångsidiga uppgifter som möjligt, och
enligt min åsigt, bör detta snarare vara en förtjänst hos Byrån, än

något som kan gifva anledning till klander. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Rydqvist: Jag kan, för min del, ej neka, att jag anser det yttrande, som nyss afgifvits af representanten från Falun, är förtjent af ganska mycken uppmärksamhet. Efter hvad jag kan erinra mig, har Byrån på af vederbörande gjorda framställningar tid efter annan tillagts *tillfälliga arvoden* för att fullgöra sina åligganden. Det härför anvisade beloppet uppgår för närvarande till 7,250 R:dr, och kommer, i händelse denna punkt af Riksdagen bifalles, att höjas med 2,750 R:dr. Jag vill nu visserligen ej bestrida ifrågavarande arvodens behöflighet, men ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå att, efter hvad allmänt känt är, det finnes en alltför stark tendens hos den ifrågavarande Byrån att oupphörligt utbreda sin verksamhet, och jag befarar, att denna utvidgning på bredden snart blir så omfattande, att måhända ej dubbla det belopp, som nu är anslaget, blir för ändamålet tillräckligt. Nyss nämndes, att Byrån fått sig anvisad en ny lokal, den s. k. gamla banken, och oakadt omfattningen af denna lokal är jag öfvertygad, att densamma i sin helhet innan kort blir fullt behöflig, i den skala som Byrån i alla riktningar hopar statistiskt materiel. Det kan ej falla mig in att vid detta tillfälle ingå i någon kritik af sättet för och omfattningen af Byråns verksamhet, men så mycket kännedom har jag om förhållandena i detta hänseende, att, om meningen är att utsträcka densamma derhän som i några andra länder — hvilket synes vara af sigten — får Riksdagen om ej hvart, så åtminstone hvart tredje år ej obetydligt öka anslagen till denna Byrå. Lämpligt skulle således, enligt min tanka, vara att stäfja bäcken innan den öfversvämmar sina bräddar. Knappast något år har förgått, utan att någon ny detalj, hvars lämplighet för statistisk bearbetning ofta med skäl torde kunna sättas i fråga, ingått i Byråns verksamhet, och jag kan sannoligen ej se hvar gränsen skall blifva, om utvidgningen får fortgå på sätt hittills skett.

På dessa skäl och för att åtminstone en tanke på begränsning af Byråns mångverksamhet måtte väckas, vore jag, för min del, böjd att rösta för afslag till den begärda förhöjningen.

Grefve Mörner, Carl Göran: I hvad den föregående talaren yttrat om Byråns benägenhet att utvidga sig på bredden, ej så särdeles på djupet, kan jag, för min del, ej annat än instämma. Vi få massor af handlingar tryckta, men så uppställda, att högst få, äfven af Kamrarnes ledamöter, hafva tid att ur dem utplocka hvad de kunna finna för det ena eller andra ändamålet vara af vikt. En del af de statistiska uppgifterna kommer äfven så sent, att dessa förlora allt intresse. På den tid, då det ej fanns en särskild Byrå, utan det gick mera summariskt till väga, fick man rätt snart dylika uppgifter på t. ex. förhållandena rörande lagfarter och in-teckningar, rörande domstolarnes verksamhet m. m., och då hade dessa uppgifter ett visst intresse, man följde med och inhemtade derur åtskilligt; men när man först flera år efter det, hvilket uppgifterna afse, får, såsom nu

är fallet, en stor lunta, lägger man den på hög och får af den föga glädje. Jag tror verkligen, att en reform i detta hänseende skulle vara nödvändig. Jag erinrar mig att jag för någon tid sedan fick från Norge ett arbete i statistiskt hänseende öfver detta land, det samma var ej så stort som ett par af de häften, hvilka från vår statistiska byrå utgå, men der fick man en öferskådlig bild af hvad som var af vigt och kunde med lätthet finna de upplysningar man önskade. En vidlyftig samling af uppgifter kan vara nödvändig att lägga till grund för den statistiska bearbetningen, men att allt tryckes, och att föga eller intet åtgöres för att lemna öfersigt af det hela, utan att sådant skall åligga hvarje enskild, detta är onekligen en missriktning i Byråns verksamhet.

Herr Statsrådet Bergström: Det synes, som åtskilliga af Kammarens ledamöter ville, genom att vägra den begärda förhöjningen i anslaget "till arvoden åt tillfälliga biträden" vid Statistiska Centralbyrån, stäfja densammas verksamhet. Den moderna tiden kräfver dock allt mer och mer möjligheten af en fullständig inblick i alla statsförvaltningens grenar och nöjer sig icke med de hittillsvarande uppgifterna i sådant afseende; och mig förefaller det särskildt, att det icke kan vara ett fel af chefen för denna institution att nitälska för densammas utveckling. Om också vissa delar af Sveriges officiella statistik utkomma något sent, såsom här blifvit anmärkt, får jag erinra, att detta icke är Statistiska Centralbyråns fel; ty hvad densamma egentligen bearbetar är befolkningsstatistiken. Hvarjemte den besörjer tryckningen dels af Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes femårsberättelse, hvaröfver den meddelar ett sammandrag, dels ock af hushållningssällskapens uppgifter angående jordbruk och boskapsskötsel, hvaröfver Byrån äfven meddelar ett sammandrag; men alla de öfriga delarne af statistiken bearbetas af särskilda embetsverk. Jag vet för min del icke hvad som kan vara att anmärka mot sjelfva uppställningen. Att många finnas, som icke hafva tid eller lust att studera dessa arbeten, är blott att beklaga. Isynnerhet om detta skulle vara förhållandet med riksdagsmän; men äfven i det fallet är något vidgjordt för att lätta deras möda. Jag vill nemligen erinra, att sedan 3 år tillbaka utgifves af byrån "Sveriges officiella statistik i sammandrag" i likhet med hvad i Danmark och Norge eger rum. Genom dessa sammandrag, liknande de i England årligen utkommande "Statistical Abstracts" erhåller man en kortfattad öfverblick öfver alla de förhållanden, som i detalj bearbetas i de större publikationerna. Hvar och en kan förskaffa sig detta sammandrag för det ringa priset af en riksdaler riksmünt. Visserligen utdelas det icke gratis; men just derföre att priset är så lågt, och då anslaget till Byrån för detta ändamål endast är 1,000 R:dr, hade man väntat, att de, som icke hafva tid eller vilja studera något vidlyftigare, skulle köpa sig detta sammandrag. På grund af hvad jag nu anfört vågar jag hemställa, att Kammaren måtte bifalla Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Friherre

Friherre Sprengtporten: Jag har en annan erfarenhet än den, som blifvit åberopad af en föregående talare. Vid de tillfällen, då jag ansett mig behöfva upplysningar af Statistiska Centralbyrån, har jag städse funnit mig tillfredsställd af dem jag erhållit. Det svenska tabellverket har från långliga tider tillbaka gällt såsom ett mönster för andra länders, och jag kan icke finna det önskligt, att man nu skulle återgå till mindre fullkomligt och icke hädanefter kunna söka den fullständighet i dessa statistiska uppgifter, hvaraf behofvet ständigt ökas till följd af samhällets utveckling och hittills varit att tillgå. Man måste taga i betraktande, att, om denna Byrå skall åstadkomma ett verkligt gagn, densamma äfven måste kasta en blick på den komparativa statistiken, och sålunda insamla upplysningar öfver förhållanden äfven i andra länder; men detta liksom ordnandet af det städse tillväxande antalet handlingar och skrifter, som ligger till grund för byråns tabeller och berättelser äfvensom dessas författande fordrar tid och mera arbetskrafter. På dessa skäl och då jag icke funnit något anfördt, som bör leda till afslag af denna punkt, får jag yrka bifall.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till det förevarande momentet och dels afslag derå. framställda Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet och, då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

7:de punkten.

Mom. a.

Bifölls.

Mom. b.

Herr Statsrådet Bergström: Stats-Utskottet synes, hvad bestämmande af löneförmånerna vid dessa tjänster angår, uppställt den grundsats, att man bör taga i betraktande den tid, då desamma tillträdde, och icke sjelfva tjänsternas beskaffenhet. Stats-Utskottet har visserligen rätt uti sin uppgift, att de nuvarande innehafvarne tillträdde sina tjänster först år 1871; men fullt exakt är den icke, emedan den nuvarande amanuensen hos landtmäterifiskalen redan år 1866 blef amanuens hos landtmäteri-styrelsen; och från denna befattning öfverflyttades han år 1871 till amanuens hos landtmäterifiskalen. Den andre amanuensen har deremot, på sätt Stats-Utskottet upplyst, först år 1871 tillträdit sin befattning. För att det emellertid må visa sig, huru litet den lön de ega motsvarar hvad de borde kunna vänta, får jag nämna, att den ene af desse amanuenser, den hos landtmäteristyrelsen, har i 25 år tillhört landtmäteristaten, är 46 år gammal, 11 års kommissions-landtmätare och har icke ett öre sportler i tjänsten.

Riksd. Prot. 1873. 1 Afd. 1 Band.

Frågas kan nu väl, om det är billigt, att en tjänsteman efter så lång tid endast har 1,200 R:dr om året, eller jemnt så mycket som en riksdagsman i Andra Kammaren för 4 månader. Jag vågar försäkra, att samme tjänsteman är så sysselsatt af sin tjänst, att han icke allenast ifrån 10 till 2 hvarje dag, utan äfven om eftermiddagarne är deraf fullt upptagen; och då General-landtmäterikontoret är beläget midt emot min bostad, har jag varit i tillfälle att se, att han tillbringar hvarje eftermiddag der. Jag vill icke trötta Kammaren med att uppläsa allt hvad han har att göra; jag hoppas att Kammaren tror mig på mitt ord. Hade den ifrågavarande amanuensen icke någon enskild förmögenhet, skulle han i sanning icke kunna existera.

Den andre amanuensen, som är anställd hos landtmäterifiskalen, är vice häradshöfding, 39 år gammal samt gift. Hvad hans göromål angår, äro dessa vida mera omfattande än hvad i Stats-Utskottets betänkande är uppgifvet, och det vore icke heller för honom möjligt att existera, om han icke till följd af sina juridiska kunskaper kunde förskaffa sig några biinkomster. Jag tror dessutom icke, att någon af dessa tjänster kan indragas, såsom Utskottet antagit. Två ingenjörstjänster äro redan indragna; och Stats-Utskottets åsigt, att äfven amanuensbefattningarne skulle efter någon tid kunna försvinna är verkligen fullkomligt oriktig. På grund af hvad jag nu i största korthet anført, hemställer jag, att Kammaren måtte lemna sitt bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Beck-Friis: Det kunde visserligen synas af mindre vigt att bevilja den af Kongl. Maj:t föreslagna förhöjning i amanuenserne löner; men dessa befattningar äro, som jag tror, ändock icke af den beskaffenhet, att icke giltiga skäl här tala för ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition. Det är gifvet, att, om en plats tillsättes det ena året och lönevilkoren derfor då anses lämpliga, förhöjning deraf endast kan komma på tal, om göromålen skulle ökas; men då förhållandet är motsatt, eller att göromålen hafva minskats, tror jag icke, att en löneförhöjning efter blott ett års tjänst kan vara befogad. Som Herrarne veta och af betänkandet synes, är antalet mål och ärenden i landtmäterikontoret i ständigt nedgående, sedan laga skiftena numera äro nära nog afslutade. Derföre hafva också platser derstädes blifvit indragna. Så indrogs år 1866 en ingenjörsp plats och år 1869 indrogs ytterligare en sådan. Målen på Öfveringenjörens föredragning, hos hvilken den ene amanuensen har sin tjänstgöring, äro i afseende å antalet temligen stationära, eller omkring 300 om året, således ungefär ett om dagen. Någon förändring deri har icke egt rum. Deremot hafva målen hos sekreteraren, åt hvilken den andre amanuensen är biträde, visat en högst betydlig minskning. Dessa mål utgjorde år 1865 1,223 och år 1870 hade de nedgått till 800, det vill säga ungefär 33 procent. Att under sådana förhållanden det synes Utskottet, att någon längre tid borde förflyta och en återgång ske i den riktning, att göromålen ökades, innan någon löneförhöjning beviljades, torde erkännas vara riktigt.

Jag får på dessa skäl yrka bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Friherre Alströmer: Med kännedom om de trägna göromål, som desse amanuenser hafva, och i betraktande af förhållandet mellan deras löneförmåner och tjensteåligganden, finner jag mig föranlåten att på det varmaste biträda Chefen för Civil-departementet i hans hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Bergström: Med anledning af det yttrande, som Grefve Beck-Friis haft, att göromålen hos landtmäteri-kontoret betydligt nedgått, måste jag lemna några faktiska upplysningar. Då göromålens beskaffenhet och mängd är det, som skall ligga till grund för bedömande af hvad en tjensteman har att göra, vill jag nämna, att antalet utgående expeditioner från sekreterare-expeditionen utgjorde under år 1868 1,164, år 1869 1,047, år 1870 1,048, år 1871 1,082 samt år 1872 1,115. Jag frågar i hvad mån dessa siffror berättiga till det förklarande, att antalet mål är i ständigt nedgående. Jemför man den första siffran 1,162 med den sista 1,115, är skillnaden så obetydlig, att den icke kan berättiga till ett förklarande, att antalet mål har betydligt nedgått, än mindre till den profetian, att det skall ytterligare komma att nedgå.

Hvad beträffar antalet utgående expeditioner från Fiskalskontoret, får jag meddela, att dessa utgjorde under år 1868 421, år 1869 416, år 1870 465, år 1871 446 samt år 1872 400. Jemför man äfven här den första siffran med den sista, är skillnaden endast 21, och hvad jemväl denna del af kontorsgöromålen angår, vågar jag påstå, att det icke berättigar till ett förklarande att göromålen äro i aftagande. Äfven om detta vore förhållandet, kan väl icke någon påstå, att ifrågavarande tjänster kunna indragas, och så länge detta icke kan ske, bjuder billighet och rättvisa, att deras innehafvare erhålla en anständig lön, som medgifver en tarflig bergning, hvilket nu icke är förhållandet. Jag fortsätter min hemställan om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag fattade icke riktigt, hvilken amanuens det var, som skulle vara så flitigt sysselsatt både för- och eftermiddag; men då jag går till statskalendern, finner jag, att amanuensen hos landtmäteri-fiskalen åtminstone har tid att jemte denna befattning vara sekreterare hos Stockholms stads Handels- och Sjöfartsnämnd. Jag förmodar, att han därför uppbär något arvode och att dertill erfordras någon tid.

Herr Statsrådet Bergström: Jag beklagar, att den siste talaren icke förstod mitt yttrande, men jag tror jag uttalade temligen tydligt, att amanuensen hos landtmäteri-styrelsen var af sin befattning sysselsatt både för- och eftermiddag; och jag nämnde tillika, att amanuensen hos landtmäteri-fiskalen, för att kunna lefva, var tvungen att skaffa sig några biförtjänster, och att detta lyckats den nuvarande innehafvaren på grund af hans egenskap såsom jurist. En 39 års man, som är gift, kan väl omöjligen lefva på endast 1,200 R:dr om året.

Herr Peyron: Då ordföranden i Stockholms stads Handels- och Sjöfartsnämnd, Herr Wallenberg, icke är närvarande, anhåller jag, såsom ledamot af densamma, att få upplysa, att den sekreterare-befattning, som den ifrågavarande amanuensen har hos nämnden, icke upptager för honom många timmar i månaden och gifver honom en inkomst af endast 400 R:dr om året.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till momentet och dels att Kammaren, med afslag derå, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning; gjordes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts framställning, då svaren utföllo med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Grefve Mörner, Carl Göran, begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som bifaller mom. b i 7:de punkten af Stats-Utskottets Ut-låtande N:o 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår Kammaren momentet och bifaller Kongl. Maj:ts framställning om löneförhöjning åt amanuenserne vid General-landtmäteri-kontoret.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—34.

Nej—67.

Mom. c.

Herr Statsrådet Bergström: I mitt anförande till statsråds-protokollet har jag erkänt, att förste landtmätarnes tjänstbefattningar icke taga hela deras tid och alla deras krafter i anspråk. Detta är ett förhållande, hvilket alla med ämnet förtrogna känna. Men jag har å andra sidan påpekat, att dessa tjänster äro af den vigt och beskaffenhet, att de icke kunna indragas. Hela jordbruksnäringen och eganderättsförhållandena fordra, att de i provins-landtmäteri-kontoren förvarade dyrbara ego-kartor hafva någon vårdare, som äfven kan utlemna kopior deraf. Vid sådant förhållande och då jag fann, att 1,800 R:dr var en otillräcklig lön för en tjänsteman, som i de flesta fall är gift, återstod icke något annat, än att söka fylla förste landtmätarnes tid med något nyttigt göromål, och då låg nära till hands att uppdraga åt dem att medverka vid jordbruks-statistiken. Som Kammaren har sig bekant, ombesörjes för närvarande insamlandet och kontrollerandet af de jordbruks-statistiska uppgifterna

af hushållningssällskapen. Detta går rätt väl för sig i somliga län, hvilkas hushållningssällskap äro utrustade med rikligare tillgångar; men i andra län sakna hushållningssällskapen tillräckliga medel. Särskildt är förhållandet sådant i Jemtlands län, hvars hushållningssällskap förklarar sig till följd af brist å medel icke förmå att vidare bearbeta jordbruks-statistiken för länet. Det är för landet af stor vigt, att man fortfarande bearbetar denna del af statistiken, hvilken lemna så betydelsefulla bidrag till bedömandet af landets materiella utveckling och förkofran. Derföre har föreslagits, att förste landtmätarne skulle biträda hushållningssällskapen med insamlande af jordbruks-statistiska uppgifter. Stats-Utskottet har väl funnit denna framställning "förtjent af uppmärksamhet", men likväl hemställt om afslag å densamma på den grund "att utredning icke föreligger i afseende å sättet för bearbetande af nämnda gren utaf den officiella statistiken, ännu mindre i fråga om beskaffenheten af det biträde, som skulle af förste landtmätarne lemnas". Härvid må det tillåtas mig erinra, att, ehuru tiden icke medgifvit att för Kongl. Maj:t framlägga ett detaljeradt förslag, huru förste landtmätarne skulle uti förevarande afseende lemna sitt biträde, antydningar derom likväl icke saknas i mitt anförande till statsrådsprotokollet. Det är nemligen påpekadt, att, då förste landtmätarne hafva värden om och ständig tillgång till de i provins-landtmäterikontoren befintliga ego-kartor, de med ledning af dessa kartor skulle kunna förskaffa sig kännedom om den produktiva jordens vidd och beskaffenhet. Jag föreställer mig, att det skulle kunna gå så till, att förste landtmätarne toge ett härad i sender till föremål för denna undersökning. De nyaste ego-kartorna kunde dervid utan fara för särdeles betydliga fel läggas till grund för arealuträkningen af den odlade jorden. Hvad deremot angår de äldre kartorna, hvilka icke kunna lemna tillförlitliga upplysningar om jordens nuvarande beskaffenhet, borde genom undersökningar och mätningar på marken åstadkommas den komplettering af data, som kartorna kräfde. Genom att på detta sätt bearbeta sjelfva basen för ifrågavarande del af statistiken, skulle man småningom komma till målet. I ett län, nemligen Södermanlands, har förste landtmätaren blifvit af hushållningssällskapet anlitad att medverka till jordbruks-statistiken. Jag kan icke antaga, att Stats-Utskottet hyser ett sådant misstroende till Regeringen, att det icke ens tilltror den att kunna åstadkomma en så obetydlig sak som en instruktion i detta fall för förste landtmätarne. Det hade ju gått an att provisoriskt bevilja den begärda förhöjningen under förutsättning och vilkor, att Regeringen på ett tillfredsställande sätt ordnade saken. Om Riksdagen sedermera icke funnit sig belåten med Regeringens anordningar, kunde anslaget åter indragits.

På dessa i korthet anförda skäl vågar jag hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr von Koch: Att det behöfves någon som vårdar de viktiga arkiven är gifvet, men om, såsom hittills skett, *förste landtmätarne*, hvilka torde vara lika lämpliga som någon annan, skola göra detta, är det af vigt att de aflönas så, att de *kunna lefva*. ty den aflöning,

som för närvarande dem bestås, torde, äfven om den dyra tid som är för handen upphör, ej vara tillräcklig härför. I afseende å det af Regeringen framlagda förslaget tror jag, att det innefattar ett af de bästa sätt att draga nytta af desse tjenstemän, i det de, mot erhållande af ett lönetillägg, få en sysselsättning, som icke göra något synnerligt intrång i deras egentliga verksamhet. Denna sista omständighet är af ej ringa vikt, ty ofta behöfver man, såsom de af denna Kammares ledamöter, hvilka äro boende på landet, nogsamta känna, anlita handlingar i provins-landtmäterikontoren. Det är väl sannt, att dessa kontor skola hållas öppna vissa dagar i månaden, men det är ej alltid sagdt, att det låter sig göra för dem, som behöfva upplysningar, att just då infinna sig; och den för tjensten främmande verksamhet desse tjenstemän nu äro nödsakade att förskaffa sig än här än der gör ofta, att de på andra tider än de bestämda ej stå att träffa. Få nu emellertid förste landtmätarne en sysselsättning, som kan utföras antingen på landtmäterikontoret eller hemma, så underlättas betydligt tillfällena att träffa dem, och man bör kunna undgå att, såsom nu ofta är fallet, blifva obehörigen uppehållen vid anställandet af *rechercher* i afseende å eganderättsförhållanden och dylikt, för hvilka man behöfver anlita i landtmäterikontoret förvarade handlingar.

Förslaget om skyldigheten för förste landtmätaren att biträda hushållningssällskapen skulle äfven, enligt min åsigt, vara en väl behöflig hjälp för nämnda sällskap. Som Herrarne veta, äro dessa sällskaps inkomster förnämligast beroende af bränvinsutskänkningsafgiften, och lyckligtvis gör densamma på vissa ställen ej så synnerligen stort belopp. Dessutom skulle på det föreslagna sättet ett tillfälle yppa sig att få insamlandet af dessa uppgifter bättre än hittills och *efter ett någorlunda uniformt system* besörjdt. Och skulle äfven genom den föreslagna anordningen några öfverskott uppstå för hushållningssällskapen, tror jag, att man kan vara förvissad att dessa öfverskott såsom hittills, om de någon gång uppkommit, komma att användas på bästa möjliga sätt, såsom till uppmuntrande af industri och till *undervisningsanstalters befrämjande*.

Jag anser mig på dessa skäl böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition och finner det ingalunda vara behöfligt att ställa anslaget beviljande i samband med en föreskrift derom att *derjörinnan* en instruktion för förste landtmätarne borde af Chefen för Civildepartementet utfärdas och underställas Riksdagens godkännande.

Grefve Beck-Fries. Det har synt Utskottet betänkligt att bevilja en löneförhöjning åt här ifrågavarande tjenstemän endast af den anledning att de, som ej hafva tillräcklig sysselsättning för sin tjenst, skulle sakna tillfälle att bereda sig extra inkomst. för att få sina lefnadsbehof fyllda. Ett beträdande af en sådan bana har synt Utskottet här vara så mycket mera opåkalladt som det, enligt hvad upplyst blifvit under Utskottets förhandlingar, för desse landtmätare, till följd af deras ställning, vida mindre än för andre landtmätare borde saknas tillfälle att genom biträde vid enskilda förrättningar bereda sig tillgångar och förbättra sin ekonomiska ställning. Att

vid sådant förhållande tillskapa för dem en ny och till sitt omfång föga bestämdt angifven verksamhet, för att såmedelst motivera höjandet af deras lön, har synts Utskottet så mycket mindre lämpligt som en del af dessa tjänstemän verkligen också begagnat erbjudna tillfällen att förskaffa sig extra inkomster. Så äro de justerare, och hafva åtskilliga andra uppdrag, som bereda dem inkomst.

Genom förslagens antagande skulle man äfven, något som ej eller synts Utskottet vara lämpligt, gifva en present till hushållningssällskapen, ty enligt ett Kongl. cirkulär är insamlandet af dessa statistiska uppgifter ålagdt hushållningssällskapen mot det att de få uppbära statsbidrag i form af bränvinsutskänkningsavgift. Staten har således ansett sig ha rätt att fordra detta arbete af hushållningssällskapen såsom en ersättning för det dem beviljade bidraget. och man kan ingalunda finna något skäl att befria hushållningssällskapen från denna skyldighet i något deras behof af ytterligare understöd, ty i allmänhet äro de i den ställning, att de utan svårighet kunna bekosta detta arbete sjelfva.

En annan tanke har ock i Utskottet blifvit framkastad, ehuru man fann densamma ej förtjent af vidare uppmärksamhet, eller att man skulle ålägga förste landtmätarne att tillhandagå med biträde vid bevillningsberedningarne och taxeringarne. Onekligt är nemligen, att det vore önskligt, att dessa bevillningsberedningar blefvo mera homogena i sina beslut, och att harmoni kunde åstadkommas emellan de olika distrikten med afseende å ifrågavarande förrättningar.

Då, såsom jag antydte, Utskottet, grundat sitt beslut derpå, att desse förste landtmätare ej kunde anses med hänseende till det dem åliggande arbete vara berättigade till någon löneförhöjning och det ansågs betänkligt att först gifva löneförhöjning och sedan ålägga dem en för dem ganska främmande sysselsättning, samt det ej heller befunnits rätt att aflyfta från hushållningssällskapen skyldigheten att sjelfve bekosta insamlandet af de ifrågavarande uppgifterna. kan jag ej annat se, än att Utskottet på dessa skäl haft giltig anledning till sin hemställan, och anhåller jag alltså om bifall till dess förslag.

Herr Rosensvärd: Jag kan ej helt och hållet förneka vigten af den anmärkning. Utskottet gjort, nemligen att fullständig utredning ej egt rum i afseende på det nya arbete, som skulle uppdragas åt desse tjänstemän. men en antydning huru detta skulle komma att ske har dock blifvit lemnad i Civil-ministerns anförande till statsrådsprotokollet. Det har ej blifvit förnekadt. att desse tjänstemän äro behöfliga, ej heller att deras inkomster af tjensten äro otillräckliga för deras lefnadsbehof; deremot har det sagts att deras tid ej är fullt upptagen af tjensten, och det är sannt. Det blir då att se till, huru deras lediga tid må kunna användas på ett sätt, som gifver dem tillräckligt att lefva af. Min erfarenhet härvidlag är, att de utom sin lön, såsom förste landtmätare, hafva, med undantag, ganska liten extra förtjenst; renovation af kartor lemnar mycket litet, och hvad angår uppdrag såsom landtmätare. så vet jag, som i egenkap af Konungens Befallningshafvande har att lemna landtmäteriförordnanden, att sådana ej ofta förekomma för förste landtmätarne.

Detta förhållande har sin grund deruti, att förste landtmätarna, endast kunna åtaga sig vidlyftigare skiftesförrättningar och dylikt i närheten af residensstäderna, men der äro i allmänhet alla sådana arbeten redan undangjorda. Förste landtmätaren är sålunda reducerad till sin lön, och det lilla han kan förtjena på karterenovationer, och hvad han möjligen derjemte kan såsom justerare erhålla. Saken ställer sig således på den punkt, att staten behöfver denne tjänsteman, att hans lön för närvarande är otillräcklig, att han just till följd af sin befattning är urständssatt att förvärfva sig det erforderliga tillskottet i inkomster, och att följaktligen billigheten kräfver att hans lön ökas. Jag erkänner å andra sidan, att staten då också har rätt att fordra ett ökad arbete af honom. En hvar, som har haft något att skaffa med jordbruks-statistiken, vet, att der behöfvas alla krafter som kunna fås för att densamma skall blifva komplett och väl bearbetad. Hvad beträffar den anmärkning, som gjorts, att, om förste landtmätarna finge den äskade lönhöjningen som skyldighet att bearbeta en del af jordbruks-statistiken, vore detta i sjelfva verket en present åt hushållningssällskapen, så tror jag väl ej att förste landtmätarna skulle få i uppdrag att insamla primäruppgifter, och det är dertill, som hushållningssällskapen i allmänhet anslå medel. Det finnes, såsom redan nämndt, en provins, som inrättat en särskild statistisk byrå med förste landtmätaren i spetsen, men alla hushållningssällskapen äro ej i den lyckliga belägenhet att kunna disponera medel till ett sådant ändamål. I afseende å det bidrag, som förste landtmätaren skulle kunna komma att lemna vid jordbruks-statistiken, ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att det ej är vid primäruppgifternas insamlande utan vid det inkomna materialets bearbetning. som, enligt hvad civilministern yttrat till statsrådsprotokollet, förste landtmätarna skulle lemna biträde. För närvarande är det sekreteraren i hushållningssällskapet, som merendels har denna bearbetning sig uppdragen, men han kan vara en mycket skicklig sekreterare i hushållningssällskapet utan att därför passa till ett sådant arbete. Dertill fordras nemligen vana vid siffror och förmåga att bedöma deras relativa värde samt kännedom om lokala förhållanden, allt egenskaper, som kunna och böra antagas finnas hos förste landtmätaren. Han bör vara i tillfälle att bedöma primäruppgifternas värde och det förtroende, man till dem kan sätta. Jag tror att det vore såväl för staten som för hushållningssällskapen af stor vinst att få den idé, som af Kongl. Maj:t framstälts, realiserad. — Afslår Riksdagen den begärda tillökningen, kan det naturligtvis ej blifva något af, men genom ett bifall till densamma, tror jag att ett stort mål skulle kunna vinnas. På grund häraf tillstyrker jag bifall till Kongl. Maj:ts proposition och afslag å Utskottets hemställan.

Friherre von Essen: Första frågan är väl den huruvida embets- och tjänstemän skola aflönas i förhållande till det arbete de utföra eller i förhållande till deras lefnadskostnader och den samhällsställning, de genom sin befattning intaga. Utgår man från den förstnämnda af dessa synpunkter, den, som här i landet i allmänhet tillämpas, eller att tjänstemännen aflönas i förhållande till det arbete

de göra, kan man väl ej neka till att förste landtmätarne, som hafva att två gånger i månaden infinna sig å landtmäterikontoren, för detta sitt arbete hafva en tillräcklig ersättning i den lön å 1,800 R:dr, som de åtnjuta. Å andra sidan innehafva de en samhällsställning, som medför sådana lefnadskostnader, att dessa 1,800 R:dr ej äro tillräckliga, och man har därför begärt en lönetillökning för dem. Kongl. Maj:t tyckes i hufvudsak hafva gillat den första principen, eftersom Kongl. Maj:t ej inskränkt sig till en begäran om lönetillökning, utan jemväl föreslagit ökad arbete. Hade Kongl. Maj:t ej gjort äfven detta sednare, hade Utskottet bestämt helt och hållet afslagit det förra. Jag vill emellertid bedja att i förbigående få hålla mig till frågan om huruvida förste landtmätarne kunna förtjena något eller alls intet bredvid sin lön. Förhållandena i detta afseende torde vara olika i olika län, men jag tror mig kunna säga, att i flertalet län tillfälle finnes till biförtjenst för förste landtmätaren. Visserligen är det en sanning, att skiftena nu i allmänhet äro afslutade, men det är också en sanning att der verkligt duglige förste landtmätare finnas, de också mycket användas vid andra förrättningar såsom sjöaftappningar, vägomläggningar med mera. Understundom äro de så upptagne att man ej kan få den landtmätare man önskar för en dylik förrättning. När man nu känner att en förste landtmätare, som har godt namn om sig, kan anställa biträden under sig och åt dessa uppdraga värden om de arbeten han har att utföra, då han såsom redan nämnt, skall två gånger i månaden infinna sig uti landtmäterikontoret, bör man väl ej kunna bestrida att han har tillfällen till biförtjenst.

Utskottet har visserligen funnit den af Chefen för Civil-departementet uttalade åsigt om förste landtmätarnes användande för jordbruksstatistiken ganska beaktansvärd, men Utskottet har tyckt sig ej finna tillräcklig antydning om arten af den verksamhet, som förste landtmätarne skulle få sig ålagd, för att nu tillstyrka bifall till förslaget. Hvad beträffar det uppdrag, som särskildt omnämnts, eller meddelandet af uppgifter om den odlade jordens areal, torde ensamt detta uppdrag vara väl ringa i och för sig, och dessutom skulle dess utförande vara för förste landtmätaren förenadt med stora svårigheter, ty de källor hvartill han uti Landtmäterikontoret har tillgång, äro ej sådana att Kongl. Maj:ts afsigt skulle kunna vinnas. Det har i allmänhet förflutit 20 å 40 år sedan laga skiften verkställdes, och sedan dess hafva förändringar skett i oerhörd skala. Utskottet har emellertid ingalunda bestridt att förste landtmätarne kunna få en verksamhet, som kan komma staten till nytta, men då en närmare utredning saknas huru detta skall tillgå, har Utskottet ej heller funnit sig ega skäl att tillstyrka den åskade löneförhöjningen, och får jag, på grund af hvad jag nu haft äran anföra, yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl: De skäl, som anföras till stöd för Kongl. Maj:ts proposition i den del hvarom nu är fråga, äro hufvudsakligen, att, då lefnadskostnaderna betydligt stigit, en löneförbättring bör komma sådana statens tjenstemän till del, som icke kunna undvaras.

Men man kan då fråga hvarföre dessa skäl, hvilkas vigt och betydelse jag icke kan eller vill förneka, ej mera allmänt vinna Regeringens erkännande? Uti bilagan N:o 1 till statsrådsprotokollet, som finnes vidfogadt Kongl. Maj:ts nådiga proposition till innevarande Riksdag om statsverkets tillstånd och behof, läses sid. 7:

Genom den under sednare åren inträdda betydliga stegring å lefnadskostnaden hafva de lönebelopp, som förut kunde anses motsvara Hofrättens ledamöters och tjenstemäns billiga anspråk på en efter deras samhällsställning och vigten af hvar och ens innehafvande befattning afpassad utkomst, numera utan tvifvel blifvit för ändamålet otillräckliga; och då det ligger i statens eget välförstådda intresse att aflöna dem, som egna sig åt dess tjenst, på ett sådant sätt, att de af tjensten kunna påräkna en tarflig bergning, torde behofvet af en förhöjning i Hofrättens ledamöters och tjenstemäns aflöning icke kunna förnekas. En sådan förändring i aflöningsstaten synes dock icke lämpligen böra ifrågakomma förr än efter någon längre tids erfarenhet eller annorledes än i sammanhang med en af förhanden varande ekonomiska förhållanden påkallad mera omfattande lönereglering för statens embets- och tjenstemän.

Detta yttrande, som utgör en del i motiveringen till Kongl. Maj:ts proposition angående regleringen af utgifterna under Andra hufvudtiteln, måste antagas vara af Kammaren godkänt i sammanhang med besluten som fattats angående Stats-Utskottets framställningar i afseende på nyssnämnde hufvudtitel. Det synes mig derföre, att, i konsekvens härmed, Kammaren bör lemna sitt bifall till hvad Utskottet i den nu föredragna punkten föreslagit.

Men jag kan icke underlåta att jemväl anföra några andra skäl för denna min åsigt.

Jag vill ej klandra Herr Civil-ministern, för att han visat sig mera omhulda de under hans departement lydande tjenstemän än hvad fallet varit med Herr Justitie-statsministern, i afseende på tjenstemän under Justitie-departementet, men det anmärkningsvärda som jag anser mig böra framhålla är, att *sanma* Konungens rådgifvare, som vid det ena tillfället omfattat en åsigt, vid det andra tillfället i en likartad fråga omfattat en annan. Ett sådant förhållande kan och bör icke föranleda Riksdagens bifall till de skiljaktiga nådiga framställningarne. Nu torde likväl af någon anföras, att i afseende på förste landtmätarne skulle fordras ett ökad arbete för den föreslagna löneförhöjningen och att derföre denna sistnämnda skulle kunna godkännas; men just i fråga om detta ökade arbete är ej ådagalagdt i hvad mån det kan *åläggas* de ifrågavarande tjenstemännen eller, om desse åtaga sig detsamma, kostnaden derför bör bestridas af staten eller af hushållningssällskapen. Det torde således vara lämpligt att äfven desse tjenstemän få vänta med löneförhöjning till dess dessa frågor blifva närmare utredda och en mera omfattande lönereglering för statens embets- och tjenstemän ifrågakommer.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets af samtliga dess ledamöter understödda förslag i den föredragna punkten.

Herr Lagerstråle: Den lön, som för närvarande är anslagen

till förste landtmätarne eller 1800 R:dr är så ringa, att den uppenbarligen förutsätter inkomster från annat håll. I de flesta län finnes äfven tillfälle till en sådan ökad inkomst genom emottagandet af förordnande att verkställa skiften, åbodelningar, utbrytningar, eller andra dylika uppdrag. För min del tror jag emellertid att det vore en fördel för landtmäteriet i sin helhet, om förste landtmätaren för sin utkomst mindre behöfde egna sig åt enskilda förrättningar och sålunda konkurrera med de landtmätare, öfver hvilka de i vissa fall äro satta att utöfva chefskap och hålla kontroll. Det vanliga förfaringsättet vid egodelningsrätter är nemligen, att förste landtmätaren tillkallas för att biträda vid granskningen, och den ställning, han då intager till skiftesförrättaren, är af den beskaffenhet, att det ej kan vara önskligt, att en annan landtmätare skall en annangång, då förste landtmätaren verkställt skiftet, utöfva samma kontroll öfver honom. I den mån större inkomster kunde beredas förste landtmätarne, skulle ett sådant förhållande försvinna, ty då kunde de icke, åtminstone ej annat än undantagsvis, komma i den ställning att deras åtgärder blefve kontrollerade af ordinarie eller vice kommissionslandtmätare. Den utväg, Kongl. Maj:t föreslagit, är att bereda dem en tillökning af 700 R:dr, så att deras lön då skulle gå upp till 2,500 R:dr, hvilket väl ej kan anses vara för mycket för tjenstemän i deras ställning. Jag föreställer mig att om förste landtmätare finge sig ålagdt att biträda med jordbruks-statistiken, så kunde detta blifva en början till att hushållningssällskapen komme att använda honom vid bearbetningen af denna statistik, äfven i andra riktningar än som skulle åligga honom enligt nu framlagda förslag. Det har här blifvit antydt, att denna lönetillökning af 700 R:dr i sjelfva verket blefve en present åt hushållningssällskapen, hvilka för närvarande ega medel, som användas för dylika ändamål, men jag tror det kunna vitsordas, att, om jordbruks-statistiken skall ändamålsenligt bearbetas, så är det biträde förste landtmätaren kommer att lemna från sitt kontor för dessa 700 R:dr ingalunda tillfyllestgörande, utan det kommer att erfordras mycket mera arbete, för hvilket hushållningssällskapens medel lämpligen kunna tagas i anspråk. Genom detta anslags beviljande vore sålunda hushållningssällskapens medverkan till jordbruks-statistiken ingalunda undanröjd, utan tvärtom vore det ett medel att utvidga deras verksamhet, och man understödde förste landtmätarne; detta sednare dels direkt genom sjelfva löneförhöjningen, dels indirekt derigenom att de ej vidare behöfde eftersträfvat förordnanden att verkställa enskilda förrättningar. Den siste talaren antydde att man ej borde betunga statsverket med en utgift, som kunde bestridas från annat håll. Jag ber blott att få fästa uppmärksamheten derpå, att hushållningssällskapen för närvarande icke äro pligtiga att anlita förste landtmätaren till de göromål, som här äro i fråga, och att de väl ej heller kunna förpligtigas dertill utan ega använda hvem de vilja. Ingenting skulle sålunda vara vunnet genom en blott och bar antydning till hushållningssällskapen. På dessa grunder instämmer jag med dem, som yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Petre: Med Kammarens tillåtelse har jag icke varit närvarande i Utskottet, då de första hufvudtitlarna der behandlades, men jag deltog i afdelingens förberedande arbeten med den nu föredragna och yrkade der bifall till Kongl. Maj:ts förevarande framställning. Som denna nu tycks vinna mera understöd, än förhållandet var inom afdelningen, anser jag mig sålunda oförhindrad att äfven här uppträda till fördel för densamma.

Bland anmärkningar, som blifvit framställda mot de af Kongl. Maj:t å denna titel begärda anslagsförhöjningar, har allmännast framhållits den, att af Riksdagen önskad omorganisation af våra embetsverk ännu ej blifvit af Regeringen föreslagen. För min del hyser jag denna önskan lika lifligt som någon annan, men kan ej häraf hemta anledning till afslag å en framställning, som dermed ej står i någon gemenskap. Jag ber dessutom få hänvisa till ett sednare moment af detta betänkande, der Utskottet tillstyrker ett anslag af 100,000 riksdaler till förhöjning i åtskilliga landtstatstjenstemäns löner, ehuru jemväl landtstaten kommer att undergå reorganisation. Utskottet hemställer dock att dessa 100,000 riksdaler måtte uppföras på extra stat för att ej beslutet härom må blifva för framtiden bindande innan den tilltänkta organisationen blifvit verkställd.

Friherre von Essen har anmärkt, att de i landtmäteri-kontoren tillgänglige kartor och handlingar icke kunna lemna de upplysningar, som för jordbruks-statistiken vore önskvärda i afseende på vår odlade jords tillväxt och beskaffenhet.

Just denna omständighet gör det nödigt, att en person eignar sig mera uteslutande åt dessa göromål och söker att genom besök i orterna samt upplysningars inhemtande från så väl landtmätare som jordegare få reda på landtmannanäringsens utveckling och dermed sammanhängande frågor. För min del finner jag ingen person härtill lämpligare än förste landtmätaren. Den enda anmärkning som gjort mig tveksam har varit den att hushållningssällskapen borde kunna bestrida de härmed förenade utgifterna, men om anslaget nu endast uppföres på extra stat bör en sådan anordning för framtiden ej omöjliggöras. Jag får sålunda anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts framställning på det sätt, att det äskade anslaget uppföres å extra stat för 1874.

Herr Lagerstråle: Jag ber att få frånträda mitt yrkande och ansluta mig till Herr Petres förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet, dels att Kammaren, med afslag derå, skulle bifalla Kongl. Maj:ts ifrågavarande nädiga framställning, och dels slutligen af Herr Petre, att momentet måtte afslås och Kongl. Maj:ts framställning på det sätt bifallas, att det till löneförhöjning åt förste landtmätarne äskade belopp beviljades såsom extra anslag för år 1874.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först propo-

sition på bifall till momentet, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts framställning, då svaren utföllo med många nej jemte åtskilliga ja, och slutligen proposition på Herr Petres oivanberörda yrkande, hvilken proposition besvarades med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraposition vid voteringen antagit bifall till momentet, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den som afslår Stats-Utskottets hemställan i mom. c af 7:de punkten i Utlåtandet N:o 8 samt bifaller Kongl. Maj:ts framställning om löneförhöjning åt förste landtmätarne på det sätt, att det därför äskade belopp beviljas såsom extra anslag för år 1874. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren Utskottets ifrågavarande hemställan.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—56.

Nej—39.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

8:de och 9:de punkterna.

Biföllos.

10:de punkten.

Herr Statsrådet Bergström: Till en början ber jag att få för Kammaren tillkännagifva, att Kongl. Maj:t under den 22 i sistlidne månad på Civil-departementets föredragning förordnat tre sakkunnige män att under ordförande och ledning af Chefen för Civil-departementet utarbета förslag till reglering af landsstatens, löneförmäner. De grunder, hvarpå jag anser ett sådant förslag böra hvilat, äro redan korteligen antydda i mitt underdåniga anförande till statsrådsprotokollet. Det förefaller mig, som skulle häradskrifvarebefattningarne kunna indragas och debiteringen öfverflyttas till landskontoren. En annan fråga är deremot för mig mera oklar, nemligen huruvida kronofogdebeställningarne äfven indragas. Denna fråga skall dock tagas under allvarlig pröfning, och indragningen torde möjligen låta sig verkställas, om uppbördens icke kommer att besörjas af läns-

männen. Vidare har Riksdagen uttalat sin mening, att alla boställen böra indragas; och i denna fråga står jag på Riksdagens ståndpunkt. I den af Riksdagen uttryckta önskan, att alla sportler och extra inkomster måtte afskaffas, instämmer jag likaledes. Enligt min åsigt medför nemligen detta aflöningsätt stora olägenheter, ithy att i normallönen extra inkomsterna äro inberäknade, och att således tjänstemännen kunna genom en förändring i lagstiftningen lida förlust i sina inkomster. Vidare håller jag före, att expeditionslösen i allmänhet bör ingå till statsverket samt således också landssekreterarne få fasta löner, så tillräckliga att de hafva sin anständiga bergning. Det är motbjudande, att desse embetsmäns inkomster stegras under tider af nöd och är äfven olämpligt, att deras inkomster det ena året äro öfverdrifvet höga och det andra mycket små. Ingår expeditionslösen till statsverket, måste staten fullständigt aflöna embetsmännen och jag vågar ej utlofva att den nya organisationen blir billigare än den nuvarande, ty det lider intet tvifvel att just expeditionslösen gjort möjligt för landssekreterarne att upprätthålla göromålen utan att från staten äskats anslag till de nödvändiga biträdena. Jag har infriat det löfte, som är gifvet i mitt underdåniga anförande till statsrådsprotokollet om tillsättande af en komité. Min önskan och mitt hopp är att dess arbeten skola slå väl ut, men derföre att en komité tillsattes och att indragningar i vissa fall kunna förestå, finner jag ej något skäl att afslå Kongl. Maj:ts proposition om provisorisk förhöjning i *länsbokhållarnes*, *landskontoristernes* och *länsmännens* aflöningar. Dessa tjänstemän äro så uselt aflönade, att en allmän klagan deröfver råder i hela landet. Göromålen å landskontoren hafva så tilltagit, att från flere landshöfdingar ingått framställningar om anställande af ytterligare en landskontorist. Ehuru dessa framställningar icke kunna betraktas såsom i allo obefogade, har jag likväl ansett förslag i sådan syftning ej kunna framställas, då anslaget endast äskats såsom provisoriskt. Huru den nya organisationen än må blifva beskaffad, kunna de nu ifrågavarande tjänstbefattningarne ej indragas. Jag skulle derföre gerna se att denna Kammare ville behjerta behovet af den begärda förhöjningen. Länsmännens aflöning är ju icke föreslagen till högre belopp än 1,200 riksdaler, och då härifrån afgå kronoutskylder, kommunalskatt, resekostnader med flere dylika utgifter, blir icke stor summa kvar.

På grund af hvad jag nu anfört, vågar jag hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts framställning i ämnet.

Greive Beck-Friis: Hvad först länsbokhållarne och landskontoristerne beträffar, framgår af Kongl. Maj:ts proposition, att löneförhöjning för dem är begärd af endast fem landshöfdingeembeten. Då således ej alla länsstyrelserna härom gjort anhållan, har det synts Utskottet oklokt att föreslå förhöjning åt alla dessa tjänstemän, utan har Utskottet häri funnit ett skäl att inskränka det af Kongl. Maj:ts askade anslag. Sannt är, att i vissa län behovet af en förhöjning i lönerna är stort, men i andra län torde man deremot kunna ännu dröja en tid.

Angående länsmännen upplystes i Utskottet, att deras löne-

förmåner visserligen mångenstädes äro otillräckliga — och Utskottet har derföre äfven föreslagit, att Kongl. Maj:t måtte sättas i tillfälle att bereda dem en tillökning i inkomster, men också att på flera ställen lönerna i verkligheten äro större än som synes på papperet, och detta i följd deraf att deras boställen, som vid sista löneregleringen uppskattades lågt, hafva sedermera betydligt ökats i värde, så att de till en del äro uppskattade till endast $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ af deras verkliga värde. En så allmän förhöjning, som af Kongl. Maj:t föreslagits, har derför ej synts Utskottet af behovvet påkallad, utan har Utskottet trots de närmaste behoven vara tillgodosedda med en summa af 100,000 riksdaler. Fördelningen af dessa medel kan naturligtvis medföra svårigheter, men Utskottet byser det förtroende för Herr Civil-ministern, att han nog skall gå i land dermed.

Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Friherre Åkerhjelm: Jag får bekänna, att jag vid läsningen af motiven till denna punkt af Utskottets utlåtande icke kan finna mig öfvertygad af de skäl, som deri anföras för bifall till Utskottets hemställan. Slutskälet för afslag å Kongl. Maj:ts proposition är, att Civil-ministern föreslagit Kongl. Maj:t nedsättande af en komité för ordnande af samtliga landtstatstjenstemännens löner och derjemte antydt, att det kan komma i fråga att indraga härads-skrifvarettjensterna och måhända i viss mån äfven kronofogdebeställningarne. Att detta kan vara ett skäl för afslag för att företaga en lönereglering för länsbokhållare, landskontorister och länsmän kan jag ej fatta. För det man ifrågasätter reorganisation af landsstats-tjensterna skola tjenstemännen fortfarande illa aflönas till verkligt men för det allmänna. Vidkommande först länsbokhållarne och landskontoristerne ber jag få fästa uppmärksamheten på att till följd af de små löner, de för närvarande åtnjuta, vilja få unga män egna sig åt denna sida af landshöfdingeembetenas verksamhet, och svårigheter möta att vid inträffande sjukdomsfall för landskamrerare och länsbokhållare få en kompetent vikarie att sköta platsen. För lidet är kunde i Örebro län ej någon kompetent vikarie erhållas, utan jag nödgades ingå till Kongl. Maj:t med begäran att få förordna en inkompetent person att förrätta länsbokhållaretjensten. Hvad härefter angår länsmännen, erkänner Utskottet behöfligheten af löneförhöjning för dem. Genom den stora industriela verksamhet, som i många orter uppstått, hafva lefnadsförnödenheterna blifvit så fördyrade, att desse tjenstemän, som ofta sakna boställen, ej kunna få någon bostad, utan emot öfverdrifvet hög betalning. I Örebro län har händt, att unga män, som passat till dessa befattningar, afsagt sig dem, med förklarande, att de ej kunna existera i den eller den orten, der lefnadskostnaderna äro särdeles höga, utan att skuldsätta sig betydligt. I Utskottets motivering säger Utskottet sig icke "underkänna vigten af de skäl som i statsrådsprotokollet blifvit anförda till stöd för de föreslagna löneförhöjningarne", och vidare förekommer: "Ehuru Utskottet icke ingått i speciel granskning af förhållandena vid samtliga inrågavarande tjenstebefattningar, har dock vid flera af dem de

ifrågasatta löneförhöjningarne synts kunna utan olägenhet undvaras“. Jag ber få fråga hvad förtroende man bör fästa vid dylika förklaringar som att det “synts“ Utskottet, helst då Utskottet på samma gång förklarar sig ej hafva ingått i någon speciel granskning. Hade Utskottet gjort det, tror jag att det kommit till en motsatt slutsats, än den som nu blifvit Kammarens pröfning underställd. På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag, att Kammaren måtte, med afslag å Utskottets hemställan, bifalla Kongl. Maj:ts framställning om löneförhöjning för nu ifrågavarande landstatstjenstemän.

Grefve Wachtmeister, Hans: Med glädje fann jag, att Kongl. Maj:t i sin proposition behjertat den verkliga ömmande belägenhet, i hvilken en del af landtstatens tjenstemän befinna sig, och åt dem föreslagit någon löneförhöjning. Jag måste bekänna, att denna glädje dock icke var alldeles oblandad, emedan jag skulle hafva önskat, att äfven en annan del af landstatstjenstemännen — de som hafva befattningar på kanslisidan — kommit i åtanka; men då så icke skett, vill jag icke upptaga Kammarens tid med att redogöra för de skäl, på grund af hvilka jag anser, att äfven sistnämnda kategori af landsstatstjenstemän bort erhålla någon löneförhöjning, utan endast yttra några ord om dem, om hvilka nu egentligen här är fråga. Jag har icke hört någon bestrida, att desse tjenstemän äro i verkligt behof af den af Kongl. Maj:t föreslagna förhöjningen, och jag ber därför att något få uppehålla mig vid Utskottets motivering till afstyrkande af den Kongl. propositionen. Utskottet har utgått från den förutsättning, att då vi efter all sannolikhet inom kort hafva att förvänta en allmän omreglering af tjänsterna vid landsstaterna, så vore det icke skäl att gå denna reglering i förväg genom att nu bevilja löneförhöjning åt vissa af landtstatens tjenstemän. Dervid ber jag dock att få erinra, att hvar och en som vet, huru med dylika ting tillgår, också nog inser, att det icke går så fort med en sådan reglering, helst den kommer att omfatta äfven den viktiga frågan om landsskreterarnes aflöning. Om äfven åtgärder blifvit vidtagna för verkställandet af undersökningar angående möjligheten af en sådan reglering, så dröjer det likväl helt säkert temigen länge, innan ett definitivt beslut om regleringen blifver fattadt och regleringen genomförd; och är det väl billigt, att under tiden låta desse tjenstemän lida nöd: det kan hända att det går som ordspråket säger, att medan gräset växer, dör kon. Äfven har det blifvit sagdt af Utskottet, att en förhöjning af desse embetsmäns löner skulle motverka åstadkommande af en reglering af landsstatstjänsterna. Jag hemställer emellertid hvad kraft en sådan argumentation kan anses ega. Det ser nästan ut, som om Utskottet fruktade, att om desse tjenstemän erhöle en förbättrad aflöning, de skulle lägga sig emot omregleringen. Detta är emellertid två saker, som icke hafva något sammanhang med hvarandra, och dertill bör man ihågkomma, att här icke är fråga om sådana tjänster, hvilka ifrågasatts kunna indragas, nemligen häradskrifvare- och kronofogde-tjänsterna, utan om sådana, hvilkas behöflighet aldrig blifvit bestridd. Det vill synas som om

Utskottet

Utskottet ansett en reglering kunna bäst åstadkommas derigenom, att man låte dessa tjänstemän svälta dugtigt, så att de skreko dugtigt, och genom sitt skrik framkallade regleringen.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Ehrensvärd: Den ledamot af Stats-Utskottet, som haft ordet, har yttrat, att bland de skäl, som föranledt Utskottet att afstyrka bifall till den Kongl. propositionen i sin helhet, var äfven den omständigheten, att framställning om löneförhöjning till dessa tjänstemän icke inkommit från mera än 4 eller 5 länsstyrelser. Med anledning deraf tager jag mig friheten upplysa, att skälet, hvarför en sådan framställning icke framkommit från Göteborgs och Bohus län varit det, att då ett förslag till reglering beträffande åtskilliga landsstatstjänster för flera år sedan blifvit uppgjort, öfver hvilket såväl länsstyrelserna som Statskontoret afgifvit yttrande, men ännu icke ledt till något definitivt beslut, utan är på Kongl. Maj:ts pröfning beroende, ansåg jag, att man icke nu borde besvara Kongl. Maj:t med en dylik framställning. Ett ytterligare skäl för en sådan åsigt fann jag deruti, att jag ansåg det icke vara lämpligt, att hos Riksdagen skulle framkomma ett förslag, som endast afsåg en löneförbättring åt vissa tjänstemän vid *landskontoren*, utan att äfven omfatta personalen vid *landskanslierna*, och jag förmodar, att mine Herrar kolleger varit af samma åsigt. Dessa äro, som sagdt, de skäl, som föranledt mig att icke hos Kongl. Maj:t göra någon dylik framställning, och jag förmodar, att ledamöterna i Stats-Utskottet väl icke kunna betvifva, att samtliga länsstyrelserna känt behofvet af att deras tjänstemäns lönevilkor skulle förbättras. Jag tror knapp, att någon i denna Kammare ens skulle ifrågasätta, att icke 1,000 R:dr om året för en länsbokhållare i själfva verket är ett så knappt belopp, att han icke deraf kan lefva, liksom icke heller 500 R:dr kan anses vara tillräcklig aflöning åt en landskontorist. Då lönerna på flera håll nu stigit till den grad, att till och med för så underordnade befattningar, som en husdrängs eller portvakts, lönen uppgår till 5—600 R:dr och för en vaktmästares till 8—900, kan man väl icke påstå, att de här ifrågasatta beloppen äro så stora, att de icke äro väl behöfliga för dessa tjänstemän, medan de afvakta den reglering, som Kongl. Maj:t låtit oss veta skola förestå. Detsamma är förhållandet i ännu högre grad med länsmännen. Det har af Chefen för Civil-departementet blifvit erinradt, hurusom ändringar i lagstiftningen ofta leda dertill, att tjänstemäns löneinkomster förminskas. För länsmännen hafva dylika ändringar i själfva verket förorsakat en ganska betydlig förminskning. Det finnes länsmansbefattningar, för hvilkas innehafvare det är alldeles omöjligt att ens på torftigaste sätt draga sig fram på den anslagna lönen utan att skuldsätta sig; och ett dylikt förhållande anser jag icke längre böra få fortfara, utan bör Riksdagen träda emellan och sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att afhjelpa missförhållandena. Att länsmännen vid en slutlig reglering, isynnerhet om, såsom af Chefen för Civil-departementet blifvit ifrågasatt, härads-skrifvare- och kronofogdetjänsterna skola indragas, måste

erhålla betydligt högre aflöning än 1,200 R:dr, lär väl icke heller kunna betviflas.

På grund af hvad jag sålunda anført, får jag hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr von Koch: Till en början måste jag uttala min synnerliga glädje deröfver, att jag från statsrådsbänken fått höra ett yttrande, som ingifver mig förhoppning, att anledningarne till ett länge förspordt och högst befogadt klagomål skola komma att undanrödjas. Chefen för Civil-departementet har nemligen nu yttrat sig vara af den mening, att *sportelsystemet* borde afskaffas. Jag tror, att man derigenom skall slippa det här i landet sedan länge existerande skandalösa förhållandet, att när hela landet svälter, så skola landssekreterarne frossa i välmåga, men att deremot efter några goda år detta förhållande förändras derhän, att en af dessa tjenstemän, som förut sutit med en inkomst af 10—12,000 R:dr om året, reduceras till kanske knappa 2,000 R:dr. Något dylikt drager jag mig till minnes var förhållandet redan år 1848, då jag under min första embetsresa kom till Westerås, der den dåvarande Landssekreteraren Ahlberg, en mycket skicklig tjensteman, icke hade så stora inkomster, att han kunde subsistera. Sedan vi nu fått höra, att en komité blifvit tillsatt, och Departementschefen haft godheten redogöra för de åsigtter, efter hvilka han tänker leda denna komité's arbeten, åsigtter, med hvilka jag måste uttrycka min innerliga belåtenhet, skall jag taga mig friheten yttra några ord i denna angelägenhet angående en sak, hvaröfver Herr Departementschefen icke yttrat sig, men som jag anser vara af största vikt. Det är nemligen, att man vid en blifvande reorganisation bör fullständigt afskilja uppborðsverket från politiväsendet. Den erfarenhet jag under mera än 20 års befattning såsom chef för åklagaremakten vunnit är den, att en skicklig poliskarl högst sällan duger till uppborðsman och att det för den sednare åter är bättre ju mera han får sitta vid sina räkenskapsböcker, emedan han i allmänhet icke har det sinne för *sport* och *jagt*, som fordras af en driftig poliskarl. Många af de personer jag nödgats använda till fiskaler hafva varit skickliga poliskarlar, hvilka dock under det de förut varit länsmän blifvit förderfvade genom delaberade affärer eller iråkad balans, som blifvit betäckt under hand. Och har icke en person sjelfständighet, äfven i ekonomiskt hänseende, så duger han icke till poliskarl! Derföre har jag också både hos Kongl. Maj:t och i de forna Riksstånden framlagt förslag att dessa båda brancher skulle stricte åtskiljas. Finge länsmännen polisväsendet fullständigt om hand, så skulle jag väl unna dem både den här föreslagna och ännu bättre aflöning. Såsom det nu åter är ställdt, kan man knappt säga, att vi hafva någon polis på landet, och det är icke blott från Blekinge, der bränvin och öl förtäras i så stora quantiteter, utan äfven från Skånes och Östergötlands slätter, som man nästan dagligen ser så hemska tilldragelser, att *något* oförtöfvadt måste göras för att ett dylikt förhållande icke skall fortfara. Jag vågar och vill icke utlåta mig om, huru uppborðsverket skall vara organiseradt, ty det är ett fält, hvarpå jag icke är bevandrad, men jag vill blott på det allvarligaste suppli-

cera derom, att det må åtskiljas ifrån polisen. Min erfarenhet af de nuvarande förhållandena är den, att när i polissaker Konungens Befallningshafvande efter den gamla slentrianen (som dock på flera ställen kanske *mot* författningarne är upphäfd, ity att Konungens Befallningshafvande der skrifer direkte till länsmännen) skrifer till kronofogden och denne åter till länsmannen, som i sin tur vänder sig till fjerdingssmannen, är kronofogden endast en hinderlig mellanstation. I exekutiva mål åter pläga kronofogdarne merendels för sig sjelfva behålla det som är mest lönande och skicka det andra mindre lönande ifrån sig till sina underordnade.

Beträffande sjelfva den nu föreliggande frågan skulle jag med stort nöje hafva understödt Kongl. Maj:ts proposition, om den i Utskottet vunnit något slags understöd; men då så icke är förhållandet, utan till och med detta modifierade förslag af Första Kammarens ledamöter i Utskottet rönt stark opposition af ledamöterna från Andra Kammaren, så tror jag icke att man gör klokt uti att sätta saken på sin spets, utan anhåller jag derföre om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Rosensvärd: Till största delen förekommen af åtskilliga andra talare, skulle jag helt och hållet kunna afstå från att yttra mig: men då jag nu fått ordet, skall jag emellertid, utan att länge upptaga Kammarens tid, med några få ord vidröra förevarande fråga.

Först får jag då fästa uppmärksamheten derpå, att den löneförhöjning, som nu af Kongl. Maj:t blifvit äskad, endast skulle tillkomma en del af landsstatstjenstemännen, nemligen länsbokhållare, landskontorister och länsmän, men att deremot för hela kanslipersonalen någon dylik förhöjning icke blifvit begärd. Orsaken dertill torde vara att söka deruti, att det egentligen är personalen vid landskanslierna, som kan och bör blifva underkastad en förändrad organisation. Man har visserligen nämnt, att kronofogde- och häradsskrifvare-befattningarne skulle kunna komma att indragas, i hvilket hänseende jag, utan att vidare inlåta mig på frågan, kan nämna, att min enskilda tanke är den, att åtminstone kronofogdarne icke utan stor svårighet kunna undvaras; men detta hör icke egentligen hit, ty när man aldrig ifrågasatt, att länsbokhållare, landskontorister och länsmän kunna undvaras, så synes mig hela den nu föreliggande frågan icke hafva något oskiljaktigt sammanhang med den ifrågasatta regleringen af öfriga tjänster vid landsstaterna, så mycket heldre, som denna löneförhöjning endast skulle blifva provisionel.

Behovvet af förbättrade löner för länsbokhållare och landskontorister har icke blifvit af någon bestridt. Det är också gifvet, att om man lyckas få en person, som är fullt passande för en så vigtig befattning, som länsbokhållarens med hans många, maktpåliggande uppdrag — han verkställer ensam all vid landskontoret förekommande revision, han är kontrollant för ränteriet, han uppgör landsboken och har flera andra vigtiga göromål, som fordra specialkunskaper — så bör väl också en sådan person åtnjuta tillräcklig godtgörelse för sitt arbete.

Ehuru jag i förbigående yttrat några ord om behovvet af löne-

förhöjning åt länsbokhållare och landskontorister, var det egentligen angående nödvändigheten af att länsmännen erhålla förbättrade löneförmåner, som jag ämnat uttala mig. Dessa sistnämnda tjänstemän anser jag hafva synnerligen viktiga befattningar. Deras dagliga beröring med allmänheten gör att man af dem måste fordra vissa viktiga egenskaper, men de äro det oaktadt mycket dåligt aflönade. Då de till följd deraf nödvändigt måste söka skaffa sig biförtjenster, blir det derigenom svårt för deras förmän att alltid, såsom sig borde, tillhålla dem att göra sin tjenst. Detta är en olägenhet, som vi alla väl känna, och hvarje försök att afhjelpa detta missförhållande måste erkännas vara af stor vikt. Enda medlet är att skaffa dem sådana inkomster, att de någorlunda anständigt kunna draga sig fram, ty att de icke kunna lefva på 700 R:drs lön och 150 R:drs hyresersättning är väl alldeles påtagligt. Nu har Utskottet, med afstyrkande af Kongl. Maj:ts proposition i dess helhet, tillstyrkt att ställa 100,000 R:dr till Kongl. Maj:ts disposition för provisoriskt höjande af aflöningen för länsbokhållare, landskontorister och länsmän, der sådant pröfvas nödigt. Se vi emellertid på utredningen i Utskottets betänkande, för att icke gå till statsrådsprotokollet, så finna vi att det finnes löner i stat anvisade åt 516 länsmän, utom de två nya, åt hvilka löner vid denna riksdag äskats, med endast 700 R:dr åt hvardera. Men, har man sagt, en del af dem hafva boställen, som lemna betydligt högre inkomst. Nåväl, jag går ned till dem, som icke hafva boställen, utan endast hyresersättning. Deras antal är i Stats-Utskottets betänkande upptaget till 305 eller, då dertill läggas de två nya länsmansbefattningarne, 307. För att gifva dessa en tillökning i lön af blott 300 R:dr och i hyresersättning 50 R:dr fordras 92,100 + 15,350 R:dr eller tillhoppa 107,450 R:dr. Hvad återstår då för Kongl. Maj:t att gifva åt länsbokhållare och landskontorister samt öfrige länsmän. Jo, säger man, de länsmän, som ännu åtnjuta ersättningar för mistade bötesandelar, hvilka icke uppgå till mera än 200 R:dr, skulle, enligt Kongl. Maj:ts nädiga proposition, afstå dessa, men då Utskottet nu icke ifrågasatt detta, så uppkommer derigenom en ytterligare tillgång af 21,549 R:dr för den provisionela löneförbättringen, eller tillsammans 121,549 R:dr. Om derifrån afdrages det ofvannämnda, för länsmännen erforderliga beloppet, 107,450 R:dr, återstår endast omkring 14,000 R:dr för länsbokhållare och kontorister, hvilket uppenbarligen är otillräckligt. Kongl. Maj:t blir således tvungen att jemka litet på alla håll och jemka på lönerna för de tjänstemän, som jag anser vara bland de aldra viktigaste, eller länsmännen. Det är af detta skäl, som jag anholder om bifall till Kongl. Maj:ts proposition i dess helhet och afslag å Stats-Utskottets förslag.

Herr Stråle: Då under diskussionen här blifvit anmärkt, att framställning om löneförhöjning åt ifrågavarande tjänstemän icke inkommit från mera än några länsstyrelser, bör jag upplysa, att en sådan framställning ovilkorligen skulle hafva skett från Stockholms län, såvida det icke varit känt, att frågan det oaktadt skulle blifva föremål för Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Essen: Här har blifvit yttradt, att den nu ifrågasatta löneförhöjningen åt länsbokhållare, landskontorister och länsmän icke skulle hafva något sammanhang med den allmänna omreglering af tjänsterna vid landsstaterna, hvilken är att med det snaraste förvänta, emedan det aldrig blifvit ifrågasatt, att förnämnda tjänster skulle kunna indragas. Stats-Utskottet har icke heller förut-satt någon sådan indragning, men det lär väl icke kunna förnekas, att dessa tjänstemäns sysselsättning kommer att blifva något förändrad vid en blifvande reglering och att möjligen deras arbete blir i någon mån ökad eller territoriet för deras verksamhet i viss grad förändrad. Härads-skrifvare-tjänsternas indragning föreställer jag mig skola utöfva icke så obetydligt inflytande på göromålen i landskontoren, liksom å andra sidan en ifrågasatt indragning af kronofogdar skulle inverka på länsmännens arbetsfält, och derföre vore det väl lämpligt, om löneförhöjningen åt länsmännen icke beviljades förr än vid genomförandet af den allmänna regleringen. Sedan af en ledamot af Stats-Utskottet blifvit anmärkt, att framställning om den föreslagna löneförhöjningen saknas från de flesta länsstyrelser, har från flera håll upplysning blifvit meddelad, att skälet dertill vore att söka i den omständigheten, att med det snaraste en omreglering af samtliga tjänstebefattningar vid landsstaterna vore att förvänta. Denna upplysning synes mig verkligen innebära, att man tänkt sig möjligheten af att den allmänna regleringen skulle hafva något inflytande äfven på nu förevarande tjänster och att man derföre icke borde brådska med framställningen. Det har emedertid icke inom Stats-Utskottet kunnat förnekas, att ett behof verkligen förefinnes, och derföre tänkte man sig också, att detsamma för närvarande kunde afhjelpas genom det af Utskottet föreslagna anslag tillsammans med det till 21,549 R:dr uppgående bötesersättningsanslaget, hvarigenom sålunda icke så obetydligt mera än hälften af hela det anslag, 206,000 R:dr, som af regeringen blifvit äskadt, komme att beviljas.

En talare har förebrätt Utskottet, att det i motiveringen kunnat använda en så lydande fras: "Ehuru Utskottet af denna anledning (att en allmän lönereglering för landsstatens tjänstemän antoges komma att inom kort för Riksdagen framläggas) icke ingått i speciel granskning af förhållandena vid samtliga ifrågavarande tjänstebefattningar, har dock vid flera af dem de ifrågasatta löneförhöjningarne syntes kunna utan olägenhet undvaras", då likväl af samma fras tydligen framgår, att Utskottet icke företagit någon speciel pröfning af det begärda anslagets behöflighet. Med anledning deraf ber jag att få erinra, att det torde vara allmänt bekant, att länsmännens boställen successive indragas och att deras löneförmåner bestå i afkomsten af dessa boställen jemte den kontanta lönen. Äfvenså torde det icke kunna förnekas att beräkningen af denna afkomst af boställen är så lågt uppgjord, att man icke deraf kan erhålla någon fullt tillförlitlig föreställning om deras inkomster; men ehuru Utskottet sålunda icke inlåtit sig på en dylik speciel granskning, torde väl Utskottet i alla fall hafva rätt, då det uttalat den åsigt, att de länsmän, som åtnjuta boställen, befinna sig i en förmånligare belägenhet än de öfriga. Hyvad åter beträffar den af Utskottet äfven

antydde förmodan, att ett antagande af Kongl. Maj:ts proposition skulle fördröja den allmänna omregleringen, så lär det väl heller icke kunna bestridas, att om en tjänstemannakorps är aflönad så provisoriskt som den förevarande, så skall den väl, under förhoppning på ännu större löneförbättringar, gerna bidraga till lösningen af den allmänna omregleringen; och att det således icke är så alldeles oviktigt att hafva hela denna tjänstemannapersonals önskingar till stöd för ett af Kongl. Maj:t framlagdt förslag till reglering. Skulle åter hela det af Kongl. Maj:t begärda anslag komma att beviljas, så blefve kanske åter brådskan med omregleringen icke så särdeles stor. När härtill kommer, att från flera ledamöter i Andra Kammaren yrkande på det bestämdaste framställdes om fullständigt afslag på Kongl. Maj:ts proposition, samt att majoriteten i Utskottet, genom att välja en mindre summa, med mera säkerhet trodde sig kunna påräkna att åtminstone något beviljades — i förbigående ber jag att Kammaren måtte observera, hvilka ledamöter från Andra Kammaren finnas antecknade såsom reservanter mot Utskottets förslag — så anser jag, att klokheten äfven i detta afseende bjuder att antaga Utskottets förslag, om bifall hvartill jag anhåller.

Herr Munthe: Då Stats-Utskottets ledamöter såsom skäl för sitt antagande, att den föreslagna löneförhöjningen för länsbokhållare, landskontorister och länsmän icke skulle vara behöflig, åberopat den omständigheten att från endast få länsstyrelser dylik framställning framkommit, så har jag trott mig böra nämna, att åtminstone inom det län, som blifvit mig i nåder anförtrodt, en sådan förhöjning är af behofvet påkallad, och att särskild framställning från detta län icke inkommit endast derföre, att jag trodde mig veta, att Kongl. Maj:t i alla fall i ämnet skulle aflåta proposition till Riksdagen.

I sjelfva saken är jag förekommen af flere talare, som fullständigt ådagalagt behöfligheten af löneförhöjningen; och inskränker jag mig derföre till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet aflåtna proposition.

Herr Faxe: I likhet med flere af dem, som yttrat sig, anser jag den nuvarande aflöningen såväl för länsbokhållare och landskontorister som för länsmän vara alldeles för låg. Jag tror likaledes, att den af Kongl. Maj:t begärda tillökningen icke är för hög, men i enlighet med hvad nyss blifvit yttrat dels af en statsutskottsledamot och dels af en talare på blekingsbänken, håller jag det för klokast att bifalla Stats-Utskottets utlåtande, ty jemte det att ersättningen för förlorade bötesandelar fortfarande kommer att utgå, får Kongl. Maj:t sålunda att disponera 100,000 R:dr, och med dem kan åtminstone en tillfällig lönereglering åvägabringas. Jag anhåller om bifall till den föredragna punkten.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels ock afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga framställning; gjordes pro-

position på bifall till punkten, och då dervid svarades talrika ja jemte åtskilliga nej. förklarades ja hafva varit öfvervägande.

11:te punkten.

Herr Thyselius: Det torde icke vara någon obekant, att de göromål, hvilka tillhöra häradsskrifvarebefattningen äro trägna, och så trägna, att knappt någon dylik tjänsteman förmår att utan anlitande af enskildt affönadt biträde fullgöra desamma. och sådant oakadt äro deras löner icke bestämda till högre belopp än 2,000 R:dr. extra inkomster inberäknade. Nu företer sig dessutom i afseende på dessa tjänstemän det särskilda förhållande, att de, till följd af de beslut, som blifvit fattade i ändamål att för de skattdragande minska den tunga, som ligger på jorden, fått en mängd särskilda göromål sig ålagda. Ett bland deras tyngsta. fastän ej så ofta återkommande åligganden är upprättandet af nya jordeböcker. Enligt författningarne skulle dessa förnyas hvar tionde år, ehuru sådant, med hänsyn till svårigheten att så ofta ålägga häradsskrifvarne ett dylikt arbete, icke blifvit strängt iakttaget. Likväl har icke förut någon så lång tidrymd förflutit, innan nya jordeböcker uppgjorts, som nu sednast varit förhållandet. De yngsta jordeböckerna äro nemligen af år 1825, och för närvarande pågår utarbetandet af nya. Följaktligen har en tidrymd af 40 år förflutit. och derunder hafva naturligtvis de förändringar, som skola iakttagas vid de nya jordeböckernas upprättande, hunnit blifva vida större än under en tioårsperiod. Det är icke nog dermed. Dertill har genom statsmakternas beslut, att de gamla i en mängd persedlar utgående räntorna skulle sammanföras till några få, ett tungt arbete blifvit häradsskrifvarne ålagdt. Jag har låtit från det embetsverk, der dessa uträkningar skola genomgå och granskas, upphemta en dylik ränteförvandlingsuträkning för ett fögderi. Det är en volym af betydlig vidd, som redan till följd af det dermed förenade mekaniska arbetet måste vara ganska besvärlig att utarbeta, men då man dertill betänker, att på hvarje sida förekomma en mängd uträkningar. som med största noggrannhet måste verkställas, torde det vara klart, att häradsskrifvarnes tid endast af detta arbete måste vara starkt tagen i anspråk. Detta göromål är endast en förberedande åtgärd till den jordebok, dem åligger att upprätta. Jag har ock här en sådan jordebok i två volymer för samma fögderi. Utom detta exemplar skall häradsskrifvaren af jordeboken upprätta tre andra, och deruti förekomma, likasom uti förvandlingsuträkningen, en mängd särdeles invecklade kamerala förhållanden, hvilka alla af samme tjänsteman skola granskas och utredas. Ytterligare har tillkommit Riksdagens beslut, att all ränta och tionde skall i penningar förvandlas. Det är nu det särskilda arbetet härmed, liksom häradsskrifvarnes åliggande att urskilja all den ränta och tionde, som varit anordnad eller indelt, men nu blifvit till statsverket indragen, hvilka gifvit anledning till Kongl. Maj:ts nådiga framställning om ett tillfälligt arvode af 300 R:dr åt hvarje häradsskrifvare i riket. Stats-Utskottet har erkänt, att arbetet är svårt och tungt, men sökt en anledning att afstyrka Kongl. Maj:ts

proposition i den uppgifna omständighet, att, sedan omsättningen af grundskatterna i penningar skett, skulle häradsskrifvarnes göromål blifva i väsendtlig mån förenklade. Jag vill väl icke bestrida, att så till en del kommer att blifva förhållandet, ehuru skilnaden icke kan blifva så särdeles betydlig; emedan de forna årliga uträkningarne enligt medelmarkegångspriset icke voro så besvärliga som mången ansett, helst tabeller därför upprättades. Nu äro emellertid, såsom nämndt är, alla indelta och anordnade räntor med högst få undantag till statsverket indragna, och Kongl. Maj:ts proposition till 1869 års Riksdag utvisar att beloppet af dessa i penningar omsatta räntor och tionde, dem häradsskrifvarne till följd deraf hafva att ytterligare debitera, uppgår till 2,824,214 R:dr 58 öre. Om man härvid erinrar sig, att all ränta och tionde tillsammans uppgår till omkring 6,000,000 R:dr, och dessutom att en del sådan, som är anordnad för vissa besvär, såsom rustning, eller anslagen till vissa kyrkliga och fromma inrättningar, icke blifvit indragen till staten, finner man, att det belopp, som häradsskrifvarne nu hafva att debitera, uppgår till mer än dubbelt mot förut, och att således den framtida lindring i göromålen, som Stats-Utskottet antagit, torde komma att reducera sig till intet. Då här dessutom icke är fråga om en beständig löneförhöjning utan endast om ett arvode för en gång, anhåller jag, att Kammaren, med frånträdande af Utskottets förslag, måtte bifalla Kongl. Maj:ts proposition i denna del.

Friherre Åkerhielm: Jag är till en del förekommen af den siste talaren, men jag ber dock att ytterligare få fästa uppmärksamheten derpå, att Stats-Utskottet, på sätt samme talare anförde, motiverat sitt afslag å Kongl. Maj:ts proposition dermed, att häradsskrifvarne hädanefter skulle få mindre att göra. Huru dermed sig förhåller har redan blifvit för Kammaren upplyst, och hvarföre jag nu endast vill påpeka, att Kongl. Maj:ts proposition innehåller, att häradsskrifvarne eller deras rättsinnehafvare skulle erhålla godtgörelse för ett redan verkställt arbete, och att således, ifall Riksdagen bifölle detta Stats-Utskottets betänkande, den derigenom skulle förklara, att rättsinnehafvarne till de häradsskrifvare som med döden afgått, och de som redan tagit afsked, borde vara förnöjda med, att det svåra arbetet blifvit utfördt till förmån för efterträdarne i tjensten, och icke tänka på att någon ersättning därför skulle kunna erhållas. Jag hemställer till Kammaren, huruvida rättvisan i en sådan logik kan godkännas. Det synes mig, att det skulle förefalla besynnerligt, om Kongl. Maj:ts nädiga framställning om en så måttlig ersättning för det ganska mödosamma arbetet, som den ifrågakämda, icke skulle blifva bifallen af ombuden för dem, som fått tillgodonjuta så betydliga skattelindringar genom de af häradsskrifvarne verkställda uträkningarne; och vill jag i detta hänseende upplysa, att den skilnad, som statsverket nu får utbetala, och som skulle hafva utgått af de skattdragande, så vida icke räntan blifvit satt och beräknad i penningar, endast inom Örebro län uppgår till 28,000 R:dr endast för år 1872. Vid sådant förhållande frågar jag, om det vore billigt, att de som fått åtnjuta denna lindring, vägra

att ersätta samma läns fyra häradsskrifvare med 300 R:dr till hvardera eller tillsammans 1,200 R:dr för deras ganska dryga extra arbete vid uträkningarne.

Jag anhåller, att Kammaren måtte, med afslag å Stats-Utskottets förslag i denna punkt, bifalla Kongl. Maj:ts nådiga framställning.

Grefve Beck-Friis: Den tankegång, som i afseende å denna punkt legat till grund för Stats-Utskottets beslut, är den, att häradsskrifvarne, oaktadt deras arbetskrafter varit strängt anlitade genom dessa ränteförvandlingar, hvarom man här talat, dock efter dessas fullbordande vunnit en så betydlig förenkling i sina göromål, att densamma kunde få anses såsom en tillräcklig ersättning för det besvär de förut fått vidkännas. Att Utskottet haft rätt härutinnan synes mig ock vara klart deraf, att en af Konungens rådgifvare här förklarar, att han icke ansåge det omöjligt att indraga samtliga häradsskrifvarettjenster i riket. Detta synes mig vara ett så talande skäl för att häradsskrifvarnes göromål numera blifvit så förringade i betydelse, att jag icke kan frångå Utskottets åsigt, utan dertill yrkar bifall.

Herr Hallenborg: Då det vid detta tillfälle endast gäller att betala ett arbete, som redan är verkställt, och då dessutom de argumenter, som af Herr Thyselius blifvit anförda, tyckas mig vara så tungt vägande i vågskålen, så yrkar jag bifall till Kongl. Maj:ts förslag och afslag å Stats-Utskottets hemställan.

Herr Faxe: Jag skulle icke hafva behöft att här yttra mig, så vida icke den näst siste talaren hänvisat på Chefens för Civildepartementet uttalande om att häradsskrifvarettjensterna skulle kunna indragas. Naturligtvis vill jag icke nu ingå i någon pröfning, huruvida detta verkligen kan ske eller icke; att många svårigheter dervid komma att möta, tror jag mig dock kunna påstå, men gifvet är att om debiteringslängderna få uppgöras af personer, som sitta stilla på landskontoren, så behövas dertill mycket färre personer än de nuvarande häradsskrifvarne, som måste resa omkring i fogderierna, förrätta mantalsskrifningar och dessutom hafva många andra göromål. Vid sådant förhållande kan jag icke anse det som nyss yttades af en statsutskottsledamot vara något bevis mot behöfligheten och billigheten af den ifrågavarande ersättningen. Att häradsskrifvarne hafva högst betungande göromål, kan jag intyga, och att de icke en utan flera gånger fått göra om redan utförda arbeten, är allmänt känt. Deras aflöning är deremot, såsom vi väl veta, ganska ringa och otillräcklig, isynnerhet när man betänker, att de måste hålla sig skrifvarebiträde och skola göra resor. Det är också nämndt, att denna ersättning skulle utgå för ett redan gjort arbete, och att deras göromål under närvarande förhållanden i allmänhet ingalunda blifva mindre hädanefter än förut, ty debiteringen af de indragna räntorna är säkerligen ett mycket värre arbete än de förra uträkningarne, hvilka kunde utföras lätt nog efter därför inrättade tabel-

ler eller en s. k. "lathund". För min del yrkar jag afslag å Utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre Stjernblad: Jag var under denna frågas behandling icke närvarande i Stats-Utskottet, ehuru jag icke dermed vill säga, att jag icke vid motsatt förhållande möjligen skulle hafva biträdt Utskottets mening, men detta hade då skett under samma förutsättning, som jag tror legat till grund för mina kamraters beslut, eller att Utskottet var i ovisshet om, huru stort häradskrifvarnes arbete i omnämnda afseende verkligen varit. Då vi nu fått upplysningar derom, och då det icke är fråga om något annat än att godtgöra ett redan verkställt arbete, som varit mycket tidsödande, så hemställer jag till mina kamrater i Stats-Utskottet, om de icke ville fränfalla sin hemställan och förorda Kongl. Maj:ts förslag, till hvilket jag för min del yrkar bifall.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts ifrågavarande nädiga framställning; gjordes först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej, jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå samt bifall till Kongl. Maj:ts framställning, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

12:te punkten.

Bifölls.

13:de punkten.

Herr Statsrådet Bergström: Herr Grefve och Talman! Jag vågar hemställa, om icke Kammaren ville återremittera denna punkt, på det att Stats-Utskottet måtte kunna i sammanhang med frågan om löneförhöjning för vaktmästarne vid embetsverken i hufvudstaden taga i öfvervägande, huruvida icke äfven vaktmästarne vid länsstyrelserna må anses i behof af något lönetillskott. De sednare hafva i lön endast 400 R:dr, under det de i Stockholm hafva dels 500 dels 600 R:dr. Då nu Stats-Utskottet ansett frågan om förbättring af dessa sednares vilkor så pass vigtig, att det infordrat upplysningar angående deras göromål, så vore det måhända lämpligt, att Utskottet förföre på samma sätt äfven i fråga om länsstyrelsernas vaktmästare. Det ligger nemligen i öppen dag, att en lön af 400 R:dr icke ens svarar mot den godtgörelse, som en dräng vanligen har att påräkna i kost och lön, och derföre tror jag, att billigheten fordrar, att frågan tages i förnyadt ompröfvande.

Friherre von Essen: Såsom synes af Utskottets betänkande, har enda skälet, hvarför detsamma afstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition angående löneförhöjning för vaktmästarne i länen, varit

det att endast från fyra länsstyrelser framställning i sådant syfte inkommit. För min del yrkade jag dock redan på afdelningen och sedermera äfven inom Utskottet att, oberoende af detta förhållande, en lönetillökning af 150 R:dr måtte åt dessa vaktmästare beviljas, på det att deras lön måtte uppböras till 550 R:dr, ty jag antog att vaktmästarne i landsorten icke borde hafva lika stor förhöjning som de i Stockholm, emedan lefnadskostnaderna för de förra icke kunde vara så höga. Emellertid gjorde denna framställning icke någon verkan på Utskottet, men jag ansåg det icke nödigt att reservera mig, emedan jag förmodade, att frågan åter skulle förekomma vid nästa riksdag. Jag kan således icke, då här fråga om återremiss blifvit väckt, motsätta mig en sådan.

Friherre Åkerhielm: Stats-Utskottet har antagit, att det i landsorten skulle vara lättare än här i hufvudstaden för en vaktmästare att berga sig på 400 R:drs lön, samt att derföre ingen löneförhöjning borde åt dem beviljas; likaledes har blifvit anfördt, att vaktmästarne vid Stockholms länsstyrelse skulle vara mera upptagna af budskickning än deras likar i landsorten; utan att bestrida detta sednare, ber jag att få fasta uppmärksamheten derå, att vaktmästarne i landsorterna hafva vida mindre tillfälle till extra förtjenster än hvad förhållandet är här i hufvudstaden, der de oftast genom åtskilliga för rättningar kunna förskaffa sig förökade inkomster; då, åtminstone i Örebro, lifsförnödenheterna stå till nästan enahanda pris som här i Stockholm, så frågar jag, om man kan rimligtvis begära, att en person skall kunna försörja sig med 400 R:drs lön. Då blotta bostaden med ved och belysning svårligen kan erhållas för mindre än ett par hundra R:dr, så gränsar det ju nästan till omöjligheten, att de skola kunna föda och kläda sig, hustru och barn för återstående 200 R:dr; och huru skall det under sådana förhållanden blifva möjligt att till dessa befattningar erhålla lämpliga och pålitliga personer? Jag anhåller, att Stats-Utskottet måtte benäget taga denna fråga i förnyadt öfvervägande och hemställer derföre till Kammarren om återremiss af den föredragna punkten.

Herr Rosensvärd: Jemte det jag förenar mig uti den siste talarens yrkande om återremiss, anhåller jag att få till besvarande upptaga några af de skäl, som blifvit anförda till stöd derför, att vaktmästarne i landsorten icke skulle behöfva löneförhöjning. Det hufvudsakligaste bland dessa har varit, att icke alla landshöfdingebeten derom gjort framställning; men skulle den åsigten börja att göra sig gällande, att man blott behöfde begära för att få, så tror jag icke att vi vid riksdagen skulle komma att lida brist på framställningar om löneförhöjning. Orsaken hvarföre jag icke inkommit med någon dylik begäran har varit den, att jag, liksom förmodligen de fleste andra Herrar landshöfdingar, ansåg det tillräckligt att frågan en gång blifvit väckt och onödigt att besvara Kongl. Maj:t med någon ytterligare framställning derutinnan. Hvad nu beträffar sjelfva frågan om dessa vaktmästares löner, så är det redan

erkänt och kan icke bestridas, att det är omöjligt att lefva på 400 R:dr. Att emellertid hittills vaktmästarne kunnat någorlunda berga sig beror på åtskilliga förhållanden, hvaribland äfven att lefnads-kostnaderna verkligen varit mindre än de nu äro. Den ena vaktmästaren, eller landskontorets, har, såsom jag tror vid nästan alla landshöfdinge-embeten, det mekaniska arbetet vid tidningsstämplingen och därför erhållit en del af den kontoret tillkommande provision för denna stämpling. Som bekant är, har med förra året tidningsstämplingen upphört och således kontorsvaktmästaren förlorat den deraf härflytande inkomsten. Hvad åter vidkommer landskansli-vaktmästaren, så har han vanligen varit använd af landssekreteraren att för honom besörja en del göromål, såsom att emottaga liqvid för utslag m. m., hvarför han haft provision. Men till följd deraf att utsökningsmålen antal på sednare åren så ofantligt nedgått, har äfven denna provision betydligt förminskats. Jag anser således, att alla omständigheter tala för, att en löneförhöjning nu bör ske, och hoppas äfven att Stats-Utskottet icke skall befinnas därför obenäget, hvarföre jag anhåller, att betänkandet måtte för vidare pröfning till detsamma återremitteras.

Herr Montgomery-Cederhielm: Det har länge varit min övertygelse, att herrar vaktmästare allt för mycket upptaga Riksdagens tid såväl inom Stats-Utskottet som inom Kamrarne och äfven genom votering, och för min del skulle jag därför varit benägen att bifalla Stats-Utskottets förslag sådant det är, för att sålunda komma ifrån saken, men då återremiss blifvit yrkad, vill jag derpå ingå i förhoppning, att Stats-Utskottet arrangerar för herrar vaktmästare på så sätt, att det må vinna allas bifall och frågan icke vidare upptaga tiden.

Grefve Mörner, Carl Göran: Mig synes, att den närmare utredning, som vore erforderlig för bedömandet af anslagets behöflighet, icke blifvit åstadkommen för mera än ett län; och då Stats-Utskottet med afseende å detta län gifvit sitt tillstyrkande, hemställer jag, om man icke, för att ej äfventyra äfven detta, ville låta sig nöja med hvad Utskottet föreslagit.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

14:de och 15:de punkterna.

Biföllos.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet blef härefter uppskjuten till eftermiddagens sammanträde.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets Utlåtande N:o 6, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens Fjerde Hufvudtitel, och Memorial N:o 16, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor, rörande anslagen under Rikstatens Första och Andra Hufvudtitlar.

Kammaren åtskiljdes kl. $\frac{1}{4}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Lördagen den 1 Mars 1873.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Justerades fem protokollsutdrag för sammanträdet å f. m.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 8, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens Sjette Hufvudtitel.

16:de punkten.

1:sta mom.

Litt. a.

Herr Troilius: Jag beklagar, att Stats-Utskottet icke funnit sig befogadt att fästa afseende vid Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt; men oaktadt jag det gör och, som jag tror, har dertill grundad anledning, vill jag dock icke nu framställa något yrkande, utan endast med några ord bemöta de motiv, på grund hvaraf Utskottet kommit till detta resultat. I afseende å öfverdirektörerne är det en sanning, att deras ställning åtminstone tills vidare är förbättrad mot förr genom den billiga hyra, de erläggat för de bostadslokaler, som blifvit upplåtna åt dem genom Kongl. brefvet den 2 Februari 1872 i det nya stationshuset vid Stockholms centralbangård; och om detta hade kunnat ske för framtiden, skulle jag ansett, att det varit en verklig förbättring i deras vilkor; men det är osäkert, huru länge detta kan räcka, och beror på, om trafikstyrelsen behöfver deras lokaler för andra ändamål. Stats-Utskottet har, hvad såväl öfverdirektörernes som sekreterarens ifrågasatta löneförhöjning angår, grundat sitt afslag på en jemförelse med löneförmånerna för andra embetsmän. Jag får fästa uppmärksamheten derpå, att denna jemförelse afser personer vid helt olikartade verk än det här ifrågavarande; och om någon jemförelse skulle komma ifråga, borde man väl fästa sig vid hvad som betalas vid andra jernvägar och ej hvad generaldirektörerne och sekreterarne i statens embetsverk hafva i lön. När man finner, att trafikcheferne vid enskilda jernvägar om blott några

få mils längd och med jemförelsevis enkel och obetydlig rörelse nu betalas med 7,000 R:dr, synes det mig icke obilligt, att öfverdirektörerna åtminstone kommit i någon parité med dem, isynnerhet då statens jernvägar, som nu ega 115 mils längd, snart nog komma att utsträckas till 140 mil.

Jag har endast velat göra dessa anmärkningar vid motiven till Utskottets förslag, men har, som sagdt, icke något yrkande att göra.

Herr Ekman, Carl: Jag tillstyrker bifall till Stats-Utskottets förslag i denna punkt.

Friherre von Essen: I afseende å Utskottets förslag i denna punkt anhåller jag endast att få yrka bifall dertill och vill blott tillägga ett par ord med anledning af herr Troilii yttrande, angående förhållandet mellan löneförmånerna för dessa öfverdirektörer och andra tjänstemän. Det är visserligen sannt, att de i Utskottets betänkande åberopade generaldirektörer hafva en annan slags tjenstgöring, men hos dem fordras också vissa specialkunskaper; och i Utskottets motivering står det skäl, att en pensionsstat blifvit bildad för jernvägens tjänstemän, hvarigenom man kan anse, att de äro bättre aflönade än förhållandet är med tjänstemännen vid de enskilda jernvägarne.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets hemställen bifölls.

Litt. b och c.

Biföllos.

Litt. d.

Herr Troilius: I denna punkt har Stats-Utskottets majoritet endast beviljat den begärda rättigheten att kunna gifva en viss löneförhöjning åt jernvägens tjänstemän och betjening för de lägsta bland de aflöningsklasser, hvilka bestämdes vid 1869 års riksdag. Deremot finner jag, att en del af Stats-Utskottets ledamöter i en reservation velat utsträcka denna rättighet något längre, så "att *baningenjörer, förrådsförvaltare, verkstadskamererare, verkmästare* och *konstruktörer* må från och med 1874 kunna uppflyttas, de fyra förstnämnde i 4:de och den siste i 6:te arfvodesklassen" samt för öfrigt instämt i Utskottets förslag. Mig synes, att det varit önskligare, om Utskottet i sin helhet antagit den Kongl. propositionen, och jag tror, att, om Utskottet haft tillfälle att närmare granska det sätt, hvarpå gällande aflöningsreglemente blifvit af Kongl. Maj:t och Trafikstyrelsen tillämpadt under de fyra år, det varit gällande, någon tvekan eller fruktan icke skulle hafva uppstått hos Utskottet, att denna rättighet skulle missbrukas. Jag tager mig friheten meddela, att på dessa fyra år, från 1869 till 1873, inom de klasser, som Utskottets majoritet velat utesluta från löneförhöjningen, i högsta klassen endast en per-

son blifvit uppflyttad; från den tredje till den andra klassen 2 personer; från den fjerde till den tredje klassen 3 personer; från den femte till den fjerde klassen 2 personer; från den sjette till den femte klassen 11 personer; från den sjunde till den sjette klassen 16 personer; från den åttonde till den sjunde klassen 16 personer; från den nionde till den åttonde klassen 20 personer samt från den tionde till den nionde klassen 10 personer. Af dessa sista 4 klasser kommer mer än hälften af dem, som blifvit sålunda uppflyttade i högre klass, på det sista året till följd af nödvändigheten att bereda dem någon möjlighet till utkomst, enär de vid nu stegrade pris på alla förnödenheter icke kunde taga sig fram med den aflöning de hade förut. De hade alla stått länge qvar i den lägre klassen, och som Kammaren torde erinra sig kan, enligt 1869 års aflöningsreglemente, Trafikstyrelsen eller Kongl. Maj:t icke bevilja uppflyttning i en högre klass, om icke vederbörande tjänsteman stått qvar i den lägre två år. Hela den förhöjning, som är beviljad genom uppflyttning i högre klass, utgjorde under år 1871 omkring 1,200 R:dr, under år 1872 6,300 R:dr och stiger för år 1873 till 13,500 R:dr. Om man då kommer ihåg den stora personalen vid jernvägarne, hvilken i år går öfver 2,100 personer, synes det mig icke vara någon hög procent, som denna förhöjning kommit till godo, och om styrelsen får rättighet för framtiden att ytterligare medgifva en sådan uppflyttning i klasser, tror jag att det icke ligger någon synnerlig fara deri. Men då emellertid reservanterne endast velat bevilja en sådan förhöjning för de tjänstemän, som äro för Trafikstyrelsen angelägnast att behålla, och hvilkas befattningar äro af den vikt, att man icke bör utsätta sig för att ombyta personal, är jag benägen, med kändedom om förhållandet i Andra Kammaren, att förena mig med reservanterne och afstå från den begärda förhöjningen för de öfriga klasserna, isynnerhet som dessa äro sådana tjänster, hvilka ännu i allmänhet icke kunna komma i fråga att höjas utöfver den för dem redan medgifna högsta klassen, och då ej heller meningen har varit att företaga någon generel uppflyttning för alla på en gång.

Jag anhåller derföre om proposition på afslag af Utskottets hemställan i mom. d), men bifall till samma moment i enlighet med reservanternes förslag.

Friherre von Essen: Som Kammaren redan at den föregående talaren erfarit, har i en reservation af tre af denna Kammares ledamöter blifvit till uppflyttning i högre klass föreslagna dels de tjänstemän, hvilka företrädesvis skulle vara för jernvägen af nöden, dels och derjemte alla de klasser, som i Utskottets betänkande blifvit till sådan förhöjning föreslagna. Då vid sådant förhållande det icke torde vara skäl att göra något yrkande derutöfver, eller på bifall till Kongl. Maj:ts proposition, anhåller jag, att Kammaren måtte bifalla mom. d), sådant det i berörda reservation blifvit föreslaget, och som jag tager mig friheten att uppläsa: "att baningeniörer, förrådsförvaltare, verkstadskamererare, verkmästare och konstruktörer må från och med år 1874 kunna uppflyttas, de tyra förstnämnde i

4:de och de sistnämnde i 6:te arvodesklassen, samt att för de i gällande aflöningsreglemente upptagna befattningar, för hvilka 22:dra till och med 11:te klasserna äro de högsta, må från samma tid såsom högsta arvodesklass bestämmas den, som enligt samma reglemente är närmast högre än befattningens nuvarande högsta“.

Herr Ekman Carl: Det synes vara alldeles gifvet, att, när staten bedrifver en industriell verksamhet, sådan som jernvägstrafiken, aflöningen till de personer, som vid denna trafik användas, måste ställas så, att staten, i täflan med den enskilda industrien, som för närvarande fått en högst oväntad utveckling, icke behöfver lida brist på den personal, som för ett ordentligt skötande af trafiken erfordras. Man hade emellertid vågat hoppas, att de åtgärder, som från statens sida erfordrades för att försäkra trafiken om nödig och duglig personal, blifvit vidtagna genom inrättandet af den pensionsanstalt, hvarom vid förra riksdagen fattades beslut. Nu har Kongl. Maj:t likväl vid denna riksdag begärt en förhöjning för jernvägens personal i den gällande aflöningen, hvilket innefattas i föreliggande punkter och äfven i denna punkt, och det kan icke bestridas, att förhållandena verkligen hafva så förändrats, att de åtgärder, som vid förra riksdagen beslutades, nu icke kunna anses vara fullt tillräckliga, utan att ytterligare bestämmelser påkallas. Anställer man nu en granskning af de särskilda befattningarne vid jernvägstrafiken, så är det naturligt, att den största olägenheten skulle uppkomma om den stora mängden af vid jernvägstrafiken anställda personer, med aflöningar närmast motsvarande vanliga arbetares, lockade af anställning med högre aflöning på andra håll, lemna sina tjänster. Det har varit med full insigt häraf, som majoriteten i Utskottet förenade sig derom, att den i nu föredragna moment föreslagna rättigheten för trafikstyrelsen att få öka aflöningen till närmast högre arvodesklass, än den nuvarande, skulle bestämmas för de i gällande aflöningsreglemente upptagna befattningar från och med 22:dra till och med 11:te klasserna. Jag kan visserligen icke förneka att de befattningar, som äro omnämnda i friherre von Essens med fleres reservation, äfven måste anses vara för jernvägstrafiken ganska vigtiga, nemligen ban-ingenjörer, förrädsvaltare, verkstadskamrerare, verkmästare och konstruktörer, hvilka alla falla inom aflöningsklasserna från och med den 2:dra till och med den 11:te; men då antalet af de personer, som finnas anställde inom dessa kategorier, är mycket ringa, och det således här icke gällde mer än några få tjänster, af hvilka till och med en för närvarande är vakant, ansåg Utskottets majoritet sig i denna punkt icke böra tillstyrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i dess helhet. Detta är anledningen, hvarföre momentet d) blifvit af majoriteten i Utskottet formuleradt så, som det nu föreligger till Riksdagens pröfning, och jag vågar tro, att Kammaren, utan någon egentlig olägenhet, skulle kunna lemna sitt samtycke till detsamma.

Jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma yrkats dels bifall till Utskottets förslag och dels af Herr *Troilius*, att samma förslag måtte antagas med följande förändrade lydelse: "att baningeniörer, förrådsförvaltare, verkstadskamrerare, verkmästare och konstruktörer må från och med år 1874 kunna uppflyttas, de fyra förstnämnde i 4:de och de sistnämnde i 6:te arvodesklassen, samt att för de i gällande aflöningsreglemente upptagna befattningar, för hvilka 22:dra till och med 11:te klasserna äro de högsta, må från samma tid såsom högsta arvodesklass bestämmas den, som enligt samma reglemente är närmast högre än befattningens nuvarande högsta".

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Utskottets förslag oförändradt, hvarvid svarades många nej jemte åtskilliga ja, och sedermera proposition på bifall till förslaget med ofvan intagna förändrade lydelse, då svaren utföllo med många ja jemte åtskilliga nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

2:dra mom.

Herr *Troilius*: Man kan nästan säga, att det blifvit en vana att dessa förslagsanslag "*jör drift och underhåll*" undergå en nedsättning i det föreslagna beloppet antingen i Utskottet eller åtminstone i Kammaren, och vid den gemensamma voteringen har det alltid varit vanligt, att den lägre siffran segrat. Äfven denna gång har Utskottet gjort en ganska betydlig nedsättning af icke mindre än 385,000 R:dr i detta anslag mot hvad Kongl. Maj:t begärt. Utskottet har likväl denna gång grundat sin beräkning på en princip, som, om siffran vore riktig, kan synas ganska lämplig för den, som icke är i tillfälle att i alla detaljer granska beräkningarne, och hvilket man icke kan begära af Utskottet. Utskottet har nemligen på den grund, att under år 1871 och äfven under år 1872 utgifterna för drift och underhåll utgjort omkring 50 procent af brutto-inkomsten, upptagit, att dessa utgifter under år 1874 skulle blifva hälften af det belopp 9,500,000 R:dr, hvartill inkomsterna äro beräknade, eller 4,750,000 R:dr; hvarjemte Utskottet, med afseende å den högst betydliga stegring i pris, som inträdt så väl på personelt arbete, som på materialier af alla slag, tillagt en rund summa af 600,000 R:dr. Derigenom kommer man till 5,350,000 R:dr i stället för 5,735,000 R:dr, som Kongl. Maj:t begärt; och skilnaden är således 385,000 R:dr. Detta är dock endast en beräkning, och beräknar man utgifterna för lågt, men inkomsterna deremot för högt, händer det lätt, att den kontanta behållningen för statsverket icke i verkligheten utfaller så, som man sålunda trott sig kunna antaga. Hittills har detta, oaktadt samma fel kan tillvitas de föregående beräkningarne, dock lyckats derföre, att inkomsterna stigit öfver beräkningarne och behållningen för statsverket blifvit större än beräknadt varit. Det förhåller sig nemligen så, att Riksdagen år 1872 hade beräknat utgifterna till 4,208,000 R:dr, men i verkligheten stego de till 4,611,000 R:dr. Den kontanta be-

hållningen för statsverket beräknades då af Riksdagen till R:dr 2,700,000, men inkomsterna voro då icke upptagna till högre belopp än 7,500,000 R:dr. De stego emellertid till 9,211,000 R:dr, och därför kunde trafikstyrelsen, oaktadt betydliga summor blifvit använda till nya byggnader och materiel, likväl lemna till statsverket 3,000,000 R:dr, eller 300,000 R:dr mera än som var i riksstaten för året antaget. Jag vill hoppas, att samma lyckliga förhållande skall inträffa äfven nästa år, men jag tror, att det är oförsigtigt att beräkna utgifterna så lågt, ty det är några poster, som bestämdt komma att stiga, så vidt man nu kan se. I förslaget för år 1874, som nu är i fråga, är kostnaden för sliprar och räler upptagen till 560,000 R:dr. Detta öfverskjuter med 50 procent hvad de kostade år 1872, och det är allt för möjligt, att en prisstegring ytterligare kan komma att ega rum. Hvad stenkol beträffar, som är den betydligaste posten, tror jag, att en större misräkning eger rum. Vi konsumerade deraf sistnämnda år för 574,000 R:dr, men priset är nu minst dubbelt och konsumtionen betydligt större, och endast på denna post tror jag att en brist kommer att uppstå af omkring 300,000 R:dr. Aflöningarne komma troligen att stiga med kanske 300,000 R:dr eller något sådant utöfver hvad de voro för år 1872. Vid sådant förhållande tror jag att det varit klokare, om Utskottet antagit Kongl. Maj:ts förslag, aldrähest som inkomsterna äro ganska högt beräknade, ehuru jag visserligen icke betviflar, att de kunna komma att stiga dertill. Jag hemställer därför, att Kammaren behagade, med afslag å Utskottets förslag, för så vidt det skiljer sig från Kongl. Maj:ts ifrågavarande framställning, bifalla samma framställning.

Friherre von Essen: Under föregående år har det varit icke ringa besvär i Utskottet att göra sig reda för det belopp, hvartill dessa kostnader borde beräknas. För att i någon mån kunna bedöma detta, och hvilket väl erfordrades, då Utskottet hade att utreda frågan, var det nödigt att ingå i en mängd detaljer, och man stötte dervid på förhållanden alltför invecklade, för att Utskottet skulle kunna antaga, att den siffra, hvartill man kom, var den rätta. För att undvika dessa svårigheter, beslöts vid sista riksdagen att bestämma kostnaderna för jernvägarnes underhåll och drift till en viss procent af bruttoinkomsten, och man valde då den siffra, som det föregående årets trafikomkostnader hade utgjort, eller 53 procent. Det är således för det nu löpande året, som den beräkning, som då gjordes, skulle gälla, och man vet visserligen icke, huru det skall slå ut, men antager att det skall gå bra. Herr Troilius nämnde, att utgifterna under alla år öfverstigit de beräkningar, som Riksdagen gjort i detta fall. Detta är visserligen sannt, men proportionen mellan inkomster och utgifter har dock ställt sig vida fördelaktigare, än hvad Riksdagen beräknat. Det har icke uppstått något deficit, och detta har berott derpå, att inkomsterna voro för lågt beräknade. Jag tror, att så äfven för förhållandet nu, eller att inkomstbeloppet är lågt tilltaget, och därför har Utskottet nu valt samma väg och icke ingått i någon undersökning af detaljerna, utan, med ledning af trafikstyrelsens uppgift att 1871 års utgifter utgjort 50,29 procent af bruttoinkomsten, förslags-

vis upptagit "för drift och underhåll": 50 procent af det belopp 9,500,000 R:dr, hvartill inkomsterna blifvit beräknade, eller 4,750,000 R:dr; hvarförutan, med anledning af hvad i Kongl. Maj:ts proposition förekommer om prisstegringen så väl på personelt arbete som materialier, och hvilka utgifter, endast hvad kol och jern angår, skulle, om jag icke missminner mig, uppgå till 373,000 R:dr utöfver hvad de förut kostat, Utskottet ansett nödigt att, med bibehållande af procentberäkningen, tillägga ett särskildt belopp med en rund summa af 600,000 R:dr. Läger man dessa båda belopp tillsammans, uppkommer en summa af 5,350,000 R:dr, som är den föreslagna siffran. Det är visserligen sannt, att denna understiger med 385,000 R:dr det belopp, Kongl. Maj:t föreslagit; men jag hyser, för min del, icke någon betänklighet vid att antaga Utskottets förslag, då jag är öfvertygad, att dess beräkning skall gå ihop, isynnerhet då inkomsterna troligen komma att vida öfverstiga beräkningarne.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets förslag och dels af Herr *Troilius*, att Kammaren, med afslag å förslaget, för så vidt det skiljde sig från Kongl. Maj:ts ifrågakarande nådiga framställning, måtte bifalla samma framställning; gjordes proposition på bifall till Utskottets förslag och besvarades med ja.

3:dje. 4:de och 5:te mom.

Biföllos.

17:de—20:de punkterna.

Biföllos.

21:sta punkten.

Mom. a och b.

Biföllos.

Mom. c.

Grefve Mörner, Oscar: Då den hemställan, som här af Utskottet blifvit gjord, grundar sig på Kongl. Maj:ts proposition, som åter i sin ordning föranledts af den underdåniga skrifvelse, som föregående Riksdag i ämnet aflät, anser jag mig ej — såsom jag annars skulle hafva gjort — kunna framställa ett bestämdt yrkande om afslag å denna punkt, utan anhåller endast att få inlägga min protest mot den princip, som ligger till grund för densamma; jag anser det nemligen vara alldeles stridande mot all lämplig hushållning, att staten direkt befattar sig med uppmuntrande af näringar och enskild företagsamhet vare sig i ena eller andra hänseendet. Om vi gå tillbaka i vårt lands historia finna vi, att här varit en tid, då nämnde

princip egt ett allmänt erkännande, då näringar, jordbruk och snart sagdt hvarje hushållsgren var föremål för ett direkt så kalladt uppmuntrande genom allmänna medel eller för andra samhällsmedlemmar onerösa privilegier. Denna period infaller företrädesvis mellan åren 1740—1750 och sträcker sig ända in på 1760-talet. Erfarenheten visade dock slutligen det missgrepp, hvartill man gjort sig skyldig vid antagandet af ett sådant system och detta sätt att gå tillväga bief i väsendtlig mån utdömdt. Det måste då synas öfverraskande att man nu åter vill börja att beträda samma bana. Jag erkänner villigt den försummelse, hvartill jag gjort mig skyldig derutinnan, att jag ej vid sistlidne riksdag reserverade mig mot det då i detta hänseende fattade beslut, af hvilket det nu framlagda förslaget endast är en följd; men det händer ibland att besluten fattas så hastigt, att ett sådant förbiseende blir mera ursäktligt, och jag finner mig i alla händelser oförhindrad att nu uttala mina tankar i ämnet. Alla dessa anslag till landtbruksingeniörer, agronomer, till hästafvelns förbättrande, små odlingsföretag m. m. äro, enligt min åsigt, något som bör vara för staten helt och hållet främmande. Om det funnits en tid då detta bort eller skäligen kunnat utgöra föremål för det allmännas direkta omhuldande, torde numera, sedan vi fått landsting och hushållningssällskap, med ifrån det allmännas sida lemnade betydliga tillgångar, denna tid vara förbi. Nyssnämnda myndigheter torde utan tvifvel kunna och böra åtaga sig dessa omsorger; och detta skulle vara en vinst äfven från den synpunkten att Regeringen, genom att blifva befriad från dylika bestyr, skulle få mera tid att egna åt viktigare ärenden. Jag kan också ej se något hinder för att desse ingeniörer och agronomer antagas och aflönas af landstingen, och jag finner ej hvarföre icke åtgärderna för hästafvelns förbättrande kunna inom hvarje län för sig besörjas. En annan sak är att staten kan hafva några stuterier, nyttan deraf vill jag ej förneka. Men detta begär att genom utdelandet af premier vilja ingripa i den enskilda hushållningen, anser jag vara ett fullkomligt misstag ur statshushållningens synpunkt, hvarföre jag finner mig skyldig att härmedst deremot nedlägga min protest.

Friherre von Essen: Då ej något yrkande af den föregående talaren framstälts, kunde det måhända varit öfverflödigt för mig att här upptaga Kammarens tid, men jag anhåller dock att få yttra några ord af den anledning att möjligen de åsichter, som af den ärade representanten nyss uttalats, kunde delas af en eller annan af Kammarens öfriga ledamöter. Talaren ansåg det sätt, som föreslagits i Kongl. Maj:ts proposition för att bidraga till frambringandet af ädla afvelsdjur, vara förkastligt och förmenade att staten ej borde taga någon som helst befattning med underhållandet af dylika djur, utan att detta skulle vara den enskilda företagsamhetens ensak. Om den åsigt talaren sålunda velat förfäktat vore riktig, föreställer jag mig att han långt före detta hade bort yrka att staten ej heller skulle sysselsätta sig med stuteriväsendet, detta hade åtminstone varit fullt konsekvent. Det är bevisadt, att det är billigare för staten och till och med fördelaktigare för den sak, man vill befrämja, att genom

premier uppmuntra den enskilda företagsamheten i detta hänseende, än att underhålla afvelsdjur vid stuterierna. Den här föreslagna utvägen är försökt i de flesta civiliserade länder och med mycken framgång, och betydliga bidrag utgå härfor från staten. Kongl. Maj:t har visserligen ej fastställt ett bestämdt premierings-förslag. men förklarar sig gilla stuterikomitéens utlåtande, enligt hvilket hus-hållningssällskap skulle med hälften deltaga i den till ett visst maximibelopp begränsade premieringen af sådana afvelsdjur, som vore att hänföra till landtbrukshästar. I afseende å de dyrbarare djurens premiering skulle staten lemna för hvarje hingst högst 200 R:dr, för att enskilde skulle finna sig uppkallade att underhålla sådana. Och detta belopp från statens sida till premiering af en ädel hingst blir naturligtvis en ren obetydlighet mot den kostnad, som staten nödgas underkasta sig genom att själf hålla dylika djur, hvaraf behöfvet ej torde af talaren kunna förnekas. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad och momentet bifölls.

22:dra och 23:dje punkterna.

Biföllos.

24:de punkten.

Herr Bergstedt: När för ett par år sedan anslagen under Femte hufvudditelns voro föremål för öfverläggning i denna Kammare, yttrade en talare att Kongl. Maj:ts Flotta var ställd på amortering. Jag fruktar, att något sådant är förhållandet med den institution, hvars vård Kongl. Maj:t äfven till någon del anförtrott åt mig; och ehuru jag anser fruktlöst att vid detta tillfälle söka åvägabringa en förändring i det slut, hvartill Utskottet kommit, som jag ej neka mig att uttala de bekymmer för denna institutions framtid, som den behandlingensamma rönt framkallat hos mig och öfriga styrelseledamöter. Saken är den att, under det förtroendet till slöjdskolan hos allmänheten växt till den grad, att antalet af elever under det löpande läsåret redan uppgår till betydligt öfver 2000, en siffra högre än någonsin tillföre, och på ett år ökats med 245, befinnes det att skolan samtidigt blifvit af Kongl. Maj:t rekommenderad till minskning af ej mindre än 1,325 R:dr af det anslag, som den hittills åtnjutit. Att åtskilligt klander med viss befogenhet kan riktas mot denna skola i afseende å dervarande anordningar och särskildt rörande ett eller annat af sjelfva undervisningen, vågar jag säga att ingen djupare än jag känner eller mera beklagar. Men jag kan härvid ej annat än uttala min ledsnad öfver den uppfattning rörande ifrågavarande institution, som synes hafva gjort sig gällande hos den myndighet, som har sig ålagdt att i högre instans vårda skolans intressen. Denna myndighet är Kommers-kollegium, hvilket på grund af sitt åliggande att hafva inseendet öfver den tekniska undervisningen i riket, är skolans målsman. Och jag är förvissad, att det votum Kol-

legium beträffande den ifrågavarande skolan afgifvit, och hvilket sedermera blifvit bestämmande för den Kongl. propositionen, föranledt att den sistnämnda blifvit byggd på en ringare grad af välvilja, än jag tror att Stockholms slöjdskola förtjenat. Och på det att ej äfven framdeles lika som nu måtte utan motsägelse ifrågasättas att minska skolans anslag i samma mån som elevantalet stiger, bör jag ej underlåta att fästa uppmärksamheten på att den beräkning, som blifvit lagd till grund för den föreslagna nedsättningen, i sak är missledande, äfven om den formelt kan rättfärdigas. Kommers-kollegium framhåller i sin underdåniga skrifvelse sistlidet år, angående de tekniska undervisningsanstalterna inom landet, det missförhållande, som i afseende på slöjdskolan i Stockholm skall ega rum derutinnan att proportionen af det löneanslag, som utgår till personer, hvilka ej tienstgöra vid skolan i egenskap af lärare, skulle utgöra ej mindre än 45 procent, och i sitt yttrande med anledning af skolstyrelsens förslag till stat, beräknar Kollegium samma proportion till 42 procent af hela det ansiag, som för *aflöningarne* är afsedt. Detta är formelt sannt; men det är en sanning i verkligheten endast för så vidt man antager, att intet gagn direkt tillfaller undervisningen genom den verksamhet, som utöfvas af föreståndaren, predikanten och, utan undantag, alla med skolans ekonomi sysselsatta personer; något som Kollegium uti sin ifrågavarande skrifvelse gjort. Jag frågar då till en början, om det är rätt att endast till förvaltningsmaskineriet hänföra den person, som drager den största bördan af alla vid institutionen och ansvarar för det helas gång, nemligen dess föreståndare. Det är sannt, att han ej direkt meddelar undervisning; men det sker ej något vid skolans lärotimmar som ej medelbart beror af honom; han för ordet i lärare-kollegium, uppsätter och granskar alla program för undervisningen i dess särskilda brancher, och honom åligger kontrollen öfver att alla lärarne uppfylla sina skyldigheter. Det torde ej vara rätt att vid sådant förhållande räkna denne person till dem, som endast betunga skolans stat såsom en länk i ett vidlyftigt och öfverklagadt förvaltningsmaskineri, utan det bör väl tvärtom kunna erkännas, att hans inflytande äfven på undervisningens gång är af den beskaffenhet att han för densamma är oumbärlig. Borträknar man på denna grund honom och predikanten, som är skyldig att hålla gudstjenst förr än någon undervisning på söndagsförmiddagarne får meddelas, så nedsättes detta procenttal ifrån 42 på en gång till 26 å 27 procent. Jag anhåller vidare att få fästa uppmärksamheten på att skolan för det stora antal af mycket ojemnt uppfosttrade elever, som måste utan pröfning tagas mot och hvilka den ej kan visa från sig, är nödsakad, för att ej onödigt upptaga dyrbarare lärarekrafter, att anställa ett ej obetydligt antal ordningsmän, hvars aflönande också tynger på förvaltningsomkostnaderna. Och beträffande denna, att jag så må säga, polispersonal, kan man ej påstå att densamma, då den besparar lärarnes krafter för den högre delen af skolans åligganden, står helt och hållet utom all inverkan på undervisningen. Tager man bort utgifterna äfven för dem, kommer man till det resultat, att det blott är 10 å 12 pro-

cent af den i skolans tjenst anställda personal, som egentligen tillhör förvaltningen.

Ehuru Kollegium i den förstnämnda skrifvelsen upptagit de improduktiva kostnaderna, eller för förvaltningsmaskineriet vid skolan, till 45 procent. men i det sednare underdåniga utlåtandet till 42 procent - antyder Kollegium, att det förmenta onda skulle vara i stigande, ehuru förhållandet är motsatt. Vid betraktande af den betydliga tillväxt i skolans elevantal, som af mig nyss blifvit omnämnd, synes det mig som om skolan af sin öfverstyrelse kunnat vänta ett vänligare bemötande. Det var först min mening att hemställa, huruvida ej denna Kammare skulle vilja medgifva punktens återremitterande till Stats-Utskottet på det skolstyrelsen skulle kunna under tiden försöka utverka en förändring i den nådiga propositionen, men beklagligtvis ser det ut. att denna institution har så ringa sympatier att detta endast skulle onödigtvis uppehålla riksdagsarbetet, och jag afstår på denna grund derifrån. Jag har dock ej kunnat underlåta att vid förevarande tillfälle uttala en farhåga för hvad som kan komma att inträffa, om slöjdskolan i Stockholm ej för den närmaste framtiden bemötes med det öfverseende den behöfver och det deltagande som den i ännu högre grad påkallar, om den skall kunna uppfylla sina skyldigheter. Och jag ber slutligen att få uttala den förhoppning, att den verksamhet, som utöfvas af slöjdskolan i Stockholm skall utfalla så, att de opinioner, som reglera dess angelägenheter i högre och högsta instans, må hafva anledning att då uppfordra Riksdagen till att vid skolans tilltagande blomstring proportionerligt inskränka de medel, af hvilka hennes arbete är beroende.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

25:te och 26:te punkterna.

Biföllos.

27:de punkten.

Herr Stråle: Villigt medgifver jag såsom en giltig regel, att anslag icke böra af representationen beviljas, der ej en fullständig utredning af förhållandena skett och anslaget blifvit af Kongl. Maj:t äskadt; men i denna fråga torde undantag med fullt skäl kunna ske, då, såsom jag i min motion anført, ett anslag redan finnes i stat uppfördt; då den af Kongl. Maj:t anbefallda utredningen ännu icke medhunnits men otvifvelaktigt kommer att ske under årets lopp; då icke någon på allvar lärer iirågasätta att för husslöjdens understödande från statens sida erfordras åtminstone det af mig föreslagna belopp, 10,000 R:dr; och då, i händelse ökad anslag icke vid denna riksdag beviljas, under nästkommande år endast 2,500 R:dr finnas att tillgå till Kongl. Maj:ts disposition. Emellertid, om ej min motion vinner understöd, vill jag ej framställa något yrkande, utan inskränker mig till att i protokollet hafva min åsigt i denna viktiga fråga förvarad.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

28:de—32:dra punkterna.

Biföllos.

33:dje punkten.

Lades till handlingarne.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko-Utskottets den 26 och 28 sistl. Februari bordlagda Betänkande N:o 6, med förslag i fråga om sättet för utseende af ledamöter i styrelserna för Riksbankens kontor i landsorterna.

1:sta och 2:dra punkterna.

Biföllos.

3:dje punkten.

Herr Hallenborg: Jag kan icke förena mig med Banko-Utskottet i den åsigt att ledamöterna vid Bankens lånekontor skola utses för en tid af 3:ne och 2:ne år. Det är visserligen i 1:sta momentet stadgad att Fullmäktige skola ega rättighet att entlediga den ledamot af ett lånekontors styrelse, som ej är lämplig. Men den garanti, som dermed är afsedd, är dock icke så stor som vid första påseende tyckes vara fallet. Det är nemligen en stor skilnad emellan att afsätta en person eller att vid ett omval icke låta honom komma i åtanka. I förra fallet kommer en sådan person att drabbas af ett misstroende, som för honom kan i många afseenden vara menligt, till följd hvaraf Bankofullmäktige säkerligen noga betänka sig innan de vidtaga en sådan åtgärd och derföre sträcka sin fördragsamhet längre än som är nyttigt. för att icke synas ogramnlaga, hvaremot i sednare fallet det för den vid ett återval uteslutne står fritt att söka hvilka tröste-grunder som helst. Jag anser dessutom, att Bankofullmäktige icke böra hafva rätt att utse sina funktionärer vid lånekontoren för längre tid än de sjelfva äro valde, på det att icke hinder må ligga i vägen för deras efterträdare, hvilka äro ansvariga för lånekontorens rörelse, att sjelfve bestämma de personer, som kunna anses lämpliga att dermed hafva bestyr.

På dessa skäl anhåller jag om återremiss.

Friherre von Schwerin: Anledningen hvarför Utskottet framställt den i förevarande moment föreslagna förändring var önskan att ernå enhet och följdriktighet i lånekontorens förvaltning. Huru man än ser saken, är det dock billigt, att Fullmäktige kunna entle-

diga den styrelseledamot de ej anse passande. Frågan är för öfrigt af så ringa betydelse, att jag ej har något emot dess återremitterande, men jag vill dock yrka bifall till Utskottets hemställan, med förklarande likväl, att jag ej tänker kläda mig i sorg, om Kammaren beslutar återremiss.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf, framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till punkten förnyats samt med många ja och nej i blandning besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslags en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller 3:dje punkten i Banko-Utskottets Betänkande N:o 6, röstar

Ja,

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas punkten.

Omröstningen företogs; och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—38.

Nej—47.

4:de och 5:te punkterna.

Biföljos.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 26 och 28 sistlidne Februari bordlagda Betänkande N:o 1, i anledning af Friherre Sprengtportens motion angående skogshushållningen.

Friherre Sprengtporten: Såsom Kammaren behagade finna af Utskottets hemställan, har min framställning blifvit afslagen på endast formela skäl, utan att Utskottet ingått i någon granskning af mitt förslag. Enligt Riksdags-ordningen tillhör det Utskotten att utreda de till dem hänskjutna frågor, men någon utredning har ej kommit min motion till godo, utan har den blifvit afstyrkt af ett skäl, hvars riktighet jag ej kan erkänna. För att frågan skall komma i

det skick, att Kammarerna kan fatta ett afgörande beslut i sjelfva saken, tror jag mig ega rättighet att hos Herr Grefven och Talmannen hemställa om min motions föredragning punktvis, och jag tillåter mig nu göra en sådan hemställan. Underkastande mig Herr Grefvens och Talmannens beslut i fråga om föredragningssättet anhåller jag härmed att, sedan den formela frågan blifvit afgjord, få yttra mig angående sjelfva hufvudsaken.

Grefve Hamilton, Henning: För min del har jag ej något emot, att en eller annan punkt af Friherre Sprengtportens motion blir särskildt föremål för Kammarernas beslut, men med afseende å det formela af frågans behandling torde, då det är Utskottets hemställan, som är föremål för behandling, endast denna böra föredragas, ehuru proposition sedermera kan göras å de särskilda yrkanden, som kunna komma att framställas.

Härefter yttrade Herr Grefven och Talmannen, det Kammarerna torde finna, att endast Utskottets i betänkandet gjorda hemställan kunde utgöra grunden för föredragningen, men att det stode en hvar ledamot öppet att under öfverläggningen om denna hemställan göra alla de yrkanden, hvartill den i ämnet väckta motionen gäfvé giltig anledning; och skulle, derest sådana yrkanden komme att framställas, desamma naturligtvis af Herr Grefven och Talmannen upptagas samt göras till föremål för Kammarernas afgörande.

Herr Ros: Jag skulle ej hafva något emot, att frågan återmitterades till Utskottet, såvida jag ej förutsäge, att då hufvudfrågan åter förekommer i Utskottet, pluraliteten vidhåller sin åsigt, att motionen ej bör till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Jag hemställer derföre, att Kammarerna måtte, med afslag å Utskottets betänkande, godkänna det slut, hvartill jag kommit och som finnes uttryckt i min reservation.

Herr Hasselrot: Jag hyser den åsigt att, då fråga om vidtagande af åtgärder för hejdande af skogssköflingen inom vårt land i denna Kammar förekommer, förslag i denna syftning, då de finnas kloka och ändamålsenliga, alltid böra vinna understöd. Det är af denna anledning jag nu begärt ordet. Jag har ofta förut, då dylika frågor här förekommit, varit i tillfälle att deröfver uttala min mening och vill dermed icke nu trötta Kammarerna. Vill nu endast upprepa, att, enligt min åsigt, det är statens både rätt och pligt att inskränka den enskildes förstörelserätt af sina skogar; och då vi nu äro nog lyckliga att ega ett förslag i detta syfte af chefen för skogsstyrelsen, får jag yrka bifall till hans reservation.

Friherre Sprengtporten: Sedan Herr Talmannen afgifvit sin förklaring i afseende å sättet för frågans behandling, bör jag ej motsätta mig den af honom uttalade mening, men anhåller att det måtte tillåtas mig att vid vissa punkter af föreliggande betänkande göra några anmärkningar, och torde jag då ej behöfva upprepa samma

skäl, som jag anförde i min reservation, till undanrödjande af de motiv, å hvilka Utskottet grundat sitt afslag. Jag ber endast att få tillägga några uppgifter, som kunna vara upplysande vid en framtida behandling af den maktpåliggande frågan. och då att främst få fästa uppmärksamheten uppå dess utveckling från början. I sin underdåniga skrifvelse den 13 Maj 1868 har nemligen Riksdagen anförde, att de föreskrifter rörande skogshushållning i Norrland, som utfärdats år 1865, den 29 Juni 1866 och den 22 November 1867, visserligen kunde betraktas såsom lämpliga i och för sig, men att ofvanberörda nädiga förordningar icke hittills visat sig tillfyllestgörande för hushållningen med de allmänna skogarne inom denna del af riket eller för skyddandet af statens der befintliga skogar mot åverkan och till beredandet af den statsinkomst, som af kronans skogar skäligen bör förväntas, hvarföre Riksdagen anhöll att Kongl. Maj:t täcktes låta tillsätta en komité af erfarne, sakkunnige och ojäfvige män, för att, om möjligt före nästkommande riksdag, med utlåtande öfver dessa och dermed sammanhängande frågor inkomma, samt att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande huruvida och på hvad sätt komiterades utlåtande och förslag kunde till någon Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda. Denna komité afgaf sitt betänkande den 21 December 1870, och det är på grund af den åberopade skrifvelsens slutmening, som väl måste antagas vilkorligen hafva innehållit en begäran om en Kongl. propositions aflåtande i frågan, så framt den äskade undersökningen dertill föranledde, som Utskottet ansett motionen icke böra till någon åtgärd för det närvarande föranleda, enär, enligt Utskottets förmenande, Kongl. Maj:t saknat tid att fatta sitt beslut i frågan, hvarföre ock Utskottet trodde sig känna att en Kongl. proposition först vid nästa riksdag vore att förvänta i detta ämne.

Som jag emellertid icke kunnat instämma i denna Utskottets tankeledning, måste jag söka mig en annan förklaringsgrund till det förhållandet, att någon Kongl. proposition i denna fråga icke blifvit vid denna riksdag aflemnad, och jag har trott mig finna anledningen härtill i den omständigheten att, sedan alla handlingar, som upplysa frågan, blifvit tillgängliga, det skäligen kunnat förväntas att Riksdagen, som tvänne särskilda gånger tagit initiativet i denna ömtåliga fråga, men likvisst hittills endast yttrat sig öfver principen och i allmänna ordalag, skulle genom att beröra sjelfva uppställningen af de lagar, som förordats, lemna Kongl. Maj:t en tillförlitlig vägledning för bedömandet af de åtgärder, som af Riksdagen önskaes och på Kongl. Maj:t kunde ankomma.

Ifrån denna synpunkt har jag betraktat frågans ställning, då jag uppträdde som motionär i ämnet. Men äfven ett annat skäl har föränledt mig att framkomma med de förslag, jag väckt, och detta har jag funnit i den riktning, som industrien på senare tider i vidsträckt skala tagit, i det att bolag, till en stor del bestående af utländske män, vändt sin uppmärksamhet på utvägarne att tillgodogöra sig våra skogstillgångar, för hvilket ändamål ingen uppoffring syntes dem för stor; och då denna bolagsverksamhet, som ytterst ledes af delegare, som föga känna till vårt land och icke kunna hafva samma känsla för detsamma som landets egna inbyggare, möjligen

kunde komma att gå längre, än som vore förenligt med landets egen nytta och fördel, hade jag föreställt mig, att det vore under sådana förhållanden önskansvärdt och tillbörligt, att vår regering hade i sin hand en skogslag med nödig kraft att hejda de öfverdrifter och missbruk vid skogarnes anlåtande, som man icke saknar anledning att befara; och detta kanhända i främsta rummet i dessa bolags eget intresse, på det de icke framdeles må förebära, att de af liberaliteten i våra lagar blifvit inledda i företag, som medfört deras undergång till följd af en förändrad lagstiftnings tillkomst. som inskränkt och begränsat deras tillgöranden utöfver hvad de påräknat. En sådan utveckling af händelserna är icke okänd i våra tider och har i andra länder framkallat politiska förvecklingar, som varnande framstå.

En skogslag kan blifva sådan, att den verkar välgörande och kommer att med välvilja upptagas, men den kan också få en sådan form att man måste beklaga dess tillkomst; och att detta inträffar om man öfverlemnar åt kommunen en uppsigt öfver enskild hushållning, som densamma icke med någon sakkännedom kan utföra, derom är jag fullt öfvertygad.

Jag har därför, då jag förutsett att skogslag icke allt för länge kan uteblifva. trott mig böra i tid använda mitt bemödande att använda uppmärksamheten från en sådan utveckling af frågan, som kan synas enkel och lätt att åstadkomma, men åt hvilken afvikelse från hvad jag anser vara det rätta, jag af anförda skäl aldrig kan komma att skänka min verkan.

Sedan jag nu gjort reda för grunderna till mitt handlingssätt i denna fråga och äfven sökt närmare förklara hvarföre jag ej kunnat biträda Utskottets mening, ber jag att, i hvad må synas behöfligt, få öfvergå till de särskilda punkterna i den motion, jag framlagt. Första punkten rörer sättet och utvägarne att kunna hejda de norrlandska statsskogarnes sköfling af omilda händer, hvilken synes fortgå i en stigande skala, enär enligt skogskomitéens berättelse de åverkade timmerträdens antal inom hela Norrland utgjorde 28,000 år 1865, emot det att deras antal, enligt skogsstyrelsens uppgift, endast inom ett bevakningsdistrikt 1870 uppgick till 202,000, oberäknadt annat virke. Att de allmänna skogarne i de länder, der desamma äro väl värdade, lemna staterna ganska betydliga bidrag till bestridande af deras allmänna utgifter visar sig af följande siffror, hemtade ur sista upplagan af Almanach de Gotha och andra tillförlitliga statistiska arbeten. I Frankrike utgöra domänskogarne 2,116,788 svenska tunnland efter beräkning af 2 tunnland på en hektar, och statens nettoinkomst af dessa skogar upptages i franska inkomstberäkningen för 1872 till öfver 41,900,000 francs netto, utgörande i svenska penningar omkring 14 R:dr R:mt per tunnland: i Preussen uppgå statens skogar i omfång till 4,819,415 tunnland, som lemnat för samma år en inkomst af 6,972,500 Thaler, motsvarande omkring 4 R:dr R:mt för tunnlandet; det lilla Sachsen har 321,300 tunnland statsskogar, som tillskynda staten i nettoinkomst öfver 1,720,000 Thaler årligen, hvilket gör cirka 13 R:dr R:mt tunnlandet, nära lika mycket som i Frankrike.

Jag lemnar nu den första punkten och öfvergår till den tredje,

som afser att, när afröjd skogsmark lägges till skog, åtgärder böra vidtagas för att densamma åter må kunna befordras till bördighet, och bör då nämna, att meningen naturligtvis ej är, att någon skall tvingas till ett sådant utbyte, utan att den, som vill emottaga dylik mark, under förbindelse att återbringa densamma till skogsvård, bör påräkna understöd af staten och biträde af jägeristatens tjänstemän för verkställigheten. Denna punkt står dessutom till sina grunder i nära öfverensstämmelse med de motioner, som blifvit väckta af tvänne andra motionärer inom denna Kammare. Hvad den andra punkten angår, så finnas uti min motion och reservation alla skälen för densamma anförda, så att jag har i det afseendet ej något vidare att tillägga än att punkten sluter sig nära till den sjette, som afser att skogsstaten skulle, i den mån som fordrades, öfvertaga tillsynen öfver enskildes skogar; ett vilkor som, efter mitt förmenande, är oefftergifligt, så framt lagen skall motsvara sitt ändamål. Deremot har emellertid blifvit anmärkt, att denna personal ej är nog talrik för att kunna utföra ett sådant uppdrag, men jag får dock erinra om, att den ej är så ringa till antal, då den består, enligt uppgift i administrativ statistisk handbok, af 7 skogsinspektörer, 75 jägmästare och 3 öfverjägmästare förutom bevakningspersonalen, som här icke kommer i fråga att tagas i betraktande. Jag skulle tro att man, särdeles i de mellersta och södra delarne af riket, der kronoparkernas och äfven häradsallmänningsarnes utsträckning är jemförelsevis ringa, möjligen skulle kunna påräkna af denna korps ett sådant biträde som jag ifrågasatt.

Jag har yttrat hvad jag haft att säga i det skick, hvaruti frågan för närvarande befinner sig, och öfverlemnar jag densamma nu till Kammarens afgörande. Hvad som brister i min framställning vid detta tillfälle har förut blifvit anfördt. Jag fruktar endast, att om ej något sker i denna så viktiga fråga, utan den helt och hållet nu undanskjutes, ehuru statsmakterna förut visat sitt intresse för densamma, kommer en sådan åtgärd af Första Kammaren att verka menligare, än mängen föreställer sig, så väl i afseende å den allmänna som den enskilda skogshushållningen.

Herr Rydqvist: För min del tror jag det vara öfverensstämmande med grundlagens anda, att när en motion, som remitterats till vederbörligt Utskott, innehåller flera, med hvarandra sammanhang egande punkter, så åligger det Utskottet att utreda och afgifva yttrande om hvarje särskild punkt samt derefter, om så erfordras, göra den hemställa i hufvudsaken, hvartill det kan finna sig befogadt. Så har emellertid icke förfarits med ifrågavarande motion. Den innehåller 6 punkter, och Utskottet har behandlat dem alla på en gång utan att fästa sig vid någon särskild. Endast den omständigheten bör, enligt mitt förmenande, föranleda utlåtandets återremiss, ty i formelt afseende har deraf blifvit en följd, att de särskilda delarne af Friherre Sprengtportens framställning ej kunna blifva föremål för Kammarens beslut.

Hvad nu beträffar sjelfva betänkandet, förekommer i reciten följande: "Länge hafva också de alltmere tilltagande farhågorna, att

våra skogar icke vårdades på ett sätt, som för framtiden betryggade deras ur antydda synpunkter för fäderneslandet så viktiga bestånd, tid efter annan föranledt framställningar hos statsmakterna och åtgärder från deras sida. Om man också vågade antaga och hoppas, att nämnda farhågor, hvilka alltemellanåt funnit jemväl andra offentliga uttryck för sin tillvaro, i någon mån vore öfverdrifna, torde man likväl ej kunna förneka, att de ega någon giltig grund, och följaktligen icke böra fränkänna dem all betydelse“. Detta yttrande påminner verkligen om den humoristiske skaldens tillrop: "Medgifvom, hvad som icke kan förnekas; erkännom det snarare“. Utskottet tyckes föreställa sig, att endast här och der i landet råder någon klagan öfver skogssköfving, att visserligen en och annan vill påstå, att sådan sköfving eger rum, men att det endast är ett fåtal, som hyser och uttalar några farhågor i detta hänseende, samt att med den saken i öfrigt det ej är så farligt, som man vill förmoda. Att Utskottet tyckt så, framgår äfven af dess slutliga hemställan. Jag åter hyser en helt annan föreställning om det rådande tänkesättet i denna fråga. Från rättänkande och sakkunnige män i nästan alla landsändar förljudes oupphörligt klagomål öfver den misshushållning och af inga band hejdade skogsafverkning, som ega rum, och farhågorna härför hafva icke uppstått i dag, utan tillvuxit år från år. Till och med i Norrland, der man envisats att försvara de nu befintliga förhållandena, finner man sig numera böra påkalla lagstiftningens mellankomst. Inom Westerbotten har man sålunda helt nyligen, på ett talrikt besökt möte, uttalat sina farhågor för Norrlands framtid och önskan att en dam måtte sättas för skogssköfvingen. Utskottets omförmälda yttrande hvilat således på en särdeles lös grund.

Sedan Utskottet vidare yttrat, att Kongl. Maj:t ännu ej medhunnit den slutliga pröfningen af grunderna för den norrländska skogslagstiftningen, säger Utskottet: "men då den framställning till Riksdagen, som af en sådan pröfning antagligen måste föranledas i de delar som finnas vara på statsmakternas gemensamma beslut eller anslag från Riksdagens sida beroende, redan under nästa riksmöte bör kunna förväntas, synes det Utskottet icke vara lämpligt, att Riksdagen nu skulle aflåta en förnyad framställning rörande de norrländska skogsförhållandena, med uttalande tillika af vissa grunder för en lagstiftning derutinnan“. För mig är det särdeles fägningsamt att höra denna officiösa förklaring, att vi till nästa riksdag hafva att förvänta ett förslag från regeringen angående de norrländska skogarne. Mätte den blott blifva en verklighet!

Utskottet fortsätter: "då de hufvudgrunder, som kunna göra sig gällande i fråga om skogslagstiftningen för Norrland, i väsentlig mån, om ock med någon jemkning, torde vara tillämpliga i afseende å enahanda fråga rörande öfriga delar af riket, hvadan begge frågorna så nära beröra hvarandra, att ett uttalande om grunderna för lagstiftningen i det sednare hänseendet jemväl innebär ett uttalande i det förra, anser Utskottet icke heller en särskild framställning angående grunderna för skogshushållningens ordnande inom sistnämnda delar af riket för det närvarande lämpligen böra ega rum“.

Denna konklusion kan jag icke fatta. Om, såsom här antages,

Kongl. Maj:t blir i tillfälle att redan till nästa riksdag bestämma sig angående den norrländska skogslagstiftningen, kan jag ej inse, då "hufvudgrunderna" i väsentlig mån måste blifva enahanda och ämnet i öfrigt blifvit så fullständigt skärskådadt och utredt, hvarför ej samtidigt en för öfriga delar af landet gällande skogslagsstiftning jemväl skulle kunna uppgöras och vara att förvänta.

Vi komma nu till sjelfva klämman i utlåtandet, så lydande:

När härtill kommer, att det, enligt Utskottets förmenande, vore fördelaktigt för lösningen af begge dessa, hvar för sig viktiga frågor, att den norrländska, hvars beredning redan är undangjord, kunde vinna slutlig behandling, utan en till inveckling deraf ledande sammanblandning med frågan om skogslagstiftningen för det öfriga riket, samt att denna sednare fråga först efter lösningen af den förra och med ledning af det resultat, hvartill man derutinnan kommit, sedermera, om så nödigt finnes, göres till föremål för särskild framställning, så finner Utskottet sig böra vördsamt hemställa, att förevarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Jag har läst denna mening flera gånger och funderat på den, men har ej kunnat rätt fatta den. Menar Utskottet att, sedan Kongl. Maj:t bestämt sig för grunderna för den norrländska lagstiftningen, förslag för öfriga delar af riket derefter skall utarbetas på samma grunder? Eller menar Utskottet kanhända, att sedan nästa Riksdag fått mottaga proposition angående skogslagstiftning för Norrland, och denna lag sedermera träd i verksamhet och visat sina resultat, då kan man hoppas att få en skogslagstiftning äfven för det södra och mellersta Sverige? Jag åter anser denna fråga vara af alltför stor betydelse, för att kunna på ett sådant sätt undanskjutas till en obestämmd framtid. Lyckas ej mitt yrkande om betänkandets återremitterande att vinna Kammarens bifall, inskränker jag mig till att anhålla, att de tvänne punkter af motionärens förslag, som äro behandlade i Herr Ros' reservation, måtte af Kammaren bifallas och Kammaren således för sin del besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om förslag till skogslagstiftning, bygd på de principer, som i dessa två punkter framställas.

Herr Asplund: Såväl motionären, som den siste talaren förebrådde Utskottet att hafva i strid med grundlagens bud försummat utreda hvarje fråga eller punkt i motionen särskildt, och ansett det Utskottet bort företaga en sådan utredning. Utskottet åter ansåg sig först böra tillse, huruvida sådana formela hinder förefunnos, att motionen icke alls borde föranleda till någon åtgärd; och när Utskottet kom till denna uppfattning, torde det icke vara stridande mot grundlagen, utan fullkomligt riktigt, att Utskottet uttalade denna sin uppfattning i en enda hemställan, utan att inlåta sig på en granskning af motionens särskilda punkter. Utskottet hade visserligen, för att tillmötesgå motionären och den siste talaren, kunnat punktvis göra samma hemställan, efter att hafva en gång för alla anfört det formela hindret; men detta hade i sjelfva verket varit detsamma, utan att dock blifva tillfredsställande i formen.

Kammaren, som säkerligen tagit del af Utskottets betänkande,
 har

har fått höra dess motiv af den siste talaren temligen fullständigt reciteras. Denne talare har dock i sin kritik deraf förbigått några af Utskottets skäl och missförstått andra. Jag tager mig därför friheten att antyda Utskottets ståndpunkt och de formela hinder, Utskottet ansett förennans för motionens tillstyrkande.

Sedan Riksdagen år 1868 öfverlemnade frågan om den norrländska skogslagstiftningen till Kongl. Maj:t, utan att dervid framlägga några grunder, och Kongl. Maj:t i anledning deraf tillsatt en komité, så meddelades väl dess betänkande år 1871; men derefter hördes vederbörande och afgåfvos i November sislidet år sitt utlåtande, som genast befordrades till trycket och derifrån blef färdigt först i medlet af December. Det var sålunda uppenbarligen ej möjligt för Kongl. Maj:t att till denna Riksdag afgifva proposition i ämnet; men, såsom i betänkandet uttalats, är det att förmoda, att Kongl. Maj:t till nästa riksdag skall medhinna detta. Därföre syntes det Utskottet vara olämpligt, att Riksdagen redan nu skulle förnya sin framställning i den norrländska skogsfrågan, men ännu olämpligare, att Riksdagen dervid skulle uttala sig angående grunderna för den norrländska skogslagstiftningen, då 1868 års Riksdag ansåg sig ej kunna framställa några sådana grunder, utan för närmare utredning öfverlemnade frågan härom till Kongl. Maj:t. Men de grunder, som kunna blifva gällande för Norrland torde äfven i väsendtlig mån vara tillämpliga för det öfriga landet. Om således Riksdagen nu framlade några grunder för skogslagstiftningen i södra och mellersta Sverige, uttalade Riksdagen i viss mån äfven, hvilka grunder den ansåg böra göras gällande i afseende å den norrländska skogslagstiftningen, och det var just detta Utskottet ansåg böra undvikas. Utskottet har visserligen ej tänkt sig saken så, att Kongl. Maj:t skulle ensam bestämma dessa grunder, utan trott, att förslag derom kommer att till Riksdagen framställas, alldenstund de säkerligen komma att så ingripa i eganderätten att Kongl. Maj:t ej anser sig ensam kunna afgöra dem.

Slutligen har Utskottet anført det skäl, att det vore fördelaktigt för båda frågornas lösning, att den norrländska frågan först blefve afgjord. Derefter kunde man, med ledning af det resultat, hvartill man i denna fråga kommit, göra den framställning angående det öfriga riket, som omständigheterna påkallade. Detta skäl har den siste talaren missförstått. Han trodde att Utskottet menade, att Riksdagen skulle, sedan den norrländska skogslagstiftningen blifvit ordnad, afvakta hvad resultat den skulle medföra och först sedermera göra framställning hos Kongl. Maj:t om samma grunders tillämpning på det öfriga landet; men Utskottets mening har ingalunda varit att afvakta ett praktiskt resultat af den norrländska lagstiftningen, utan blott dess slutliga behandling inom representationen.

Hvad det sista skälet beträffar, är min åsigt, att man har att vänta en lugnare pröfning af skogslagstiftningsfrågorna för Norrland och det öfriga riket, om hvardera frågan pröfvas särskildt, än om de sammanblandas. En framställning till Kongl. Maj:t, i den riktning motionen antyder, skulle säkerligen föranleda Kongl. Maj:t

till någon speciell utredning af skogsförhållandena i södra och mellersta Sverige, hvarigenom skogslagstiftningsfrågan rörande Norrland skulle fördröjas. Man vinner således, genom att nu ej vidtaga någon åtgärd, den fördel, att den norrländska frågan föredrages inför representationen och der blir afgjord; hvarefter man är oförhindrad att, med ledning af den frågans utgång, vidtaga de mått och steg som då finnes lämpliga. Den siste talaren uttryckte sin förvåning eller glädje öfver att Utskottet kunnat utlofva, att Kongl. Maj:t skulle till nästa Riksdag afgifva proposition om skogslagstiftningen för Norrland. Jag får i anledning häraf bemärka, att Utskottet i detta afseende ej lofvat något och ej heller stödt sig på något officiöst uttalande, utan allenast antagit att en framställning i ämnet bör kunna från Kongl. Maj:t förväntas vid nästa riksmöte.

Då de formella betänkligheter, Utskottet uttalat, ej synes mig vara undanröjda, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan och tillåter mig ej att till besvarande upptaga de skäl, som af motionären i sjelfva saken blifvit anförda, alldenstund jag måste förutsätta att, såvida Kammarerna ej gillar betänkandet, deraf torde föranledas en återremiss, på det Utskottet må komma i tillfälle att egna motionens särskilda punkter en hittills undanskjuten granskning i sak.

Herr Odelberg: Jag å min sida yrkar återremiss af betänkandet. Jag anser nemligen denna fråga vara af allt för stor vikt för att behandlas på det legera sätt, hvarpå Utskottet gått till väga. Liksom en föregående talare tror jag, att en lag rörande skogarne i vårt land måste beslutas, och att ju förr en sådan åstadkommes, desto bättre är det. Att Utskottet också ansett frågan vara af särdeles stor vikt, synes af dess resonnement näst efter det motionens särskilda punkter blifvit anförda; och de skäl Utskottet åberopat för att lägga motionen å sido äro, såsom förut blifvit antydt, endast af formell natur, såsom då Utskottet yttrar, att genom ett bifall till motionen ordnandet af skogslagstiftningen för de norrländska provinserna skulle uppskjutas eller rubbas, eller att, då Riksdagen år 1868 af Kongl. Maj:t begärde en utredning rörande skogsförhållandena i Norrland, utan att tillika uppgifva de grunder, hvarpå lagstiftningen derom borde byggas, så borde Riksdagen icke heller nu uppgifva några sådana grunder. Jag kan icke gilla dessa skäl. Tvärtom anser jag, att hvad motionären i andra punkten af sin motion yrkat, är af så stor vikt, att det efter mitt förmenande innehåller just de hufvudgrunder, hvarpå all skogslagstiftning i såväl vårt som alla andra länder bör vara bygd, och att Utskottet följaktligen deråt bort egna mera uppmärksamhet. Såsom hufvudsakligt föremål för Utskottets förnyade behandling vill jag således framhålla nämnda 2:dra moment så lydande, att i allmän lag må stadgas, att skog icke bör få afverkas på annat sätt, än som låter för ena sig med dess återväxt, utan så är att skog behöfver afördjas till förekommande af skada å odlade egor, för anläggande af väg eller för andra ekonomiska behof, samt att den, som bryter mot denna föreskrift, som gäller all skog, äfven den som eges af enskild man,

må i laga ordning kunna åläggas att på lämpligaste sätt återbringa den afröjda skogsmarken till full växtlighet inom viss föreskrifven tid. Detta är, som sagdt, en kardinalgrund för all skogslagstiftning; och att Riksdagen nu, oansedt att den väntar på en särskild nådig proposition rörande skogslagstiftningen för Norrland, till Kongl. Maj:t aflåter en skrifvelse, hvori Riksdagen anhåller, att en skogslagstiftning för hela landet endast på ett dylikt stadgande grundas, anser jag vara högst behöfligt. Jag vill icke yttra mig om de öfriga punkterna i motionen och om icke äfven i dem kan ligga åtskilligt, som tål att tänka på, ty jag är i vissa fall af olika åsigt med motionären; men i alla fall böra äfven dessa särskilda förslag rörande sättet för kontrolls åstadkommande m. m. af Utskottet grundligen pröfas.

Såsom jag redan yttrat, får jag yrka återremiss med hufvudsakligt afseende fästadt derpå, att Utskottet må beakta det af mig ur motionen upplästa.

Friherre Raab: Sedan nu en ledamot af Utskottet försvarat betänkan det och gifvit Utskottets åsigt tillkänna, så torde det också få tillåtas mig att i denna fråga yttra några ord. Jag vill då förklara, att jag anser skogsfrågan vara en fråga för dagen, som icke blott öfverallt i landet debatteras, utan äfven af alla fosterländska män anses vara af högsta vikt. När man ser, att Utskottet behandlat frågan på det sätt, att det sökt undanskjuta ordnandet af skogslagstiftningen för hela landet, till dess att frågan om skogslagstiftningen för Norrland först blifvit afgjord, så kan jag, i likhet med en föregående talare, som yttrat sig mot Utskottets betänkande, icke inse annat än att denna fråga skulle ställas på långt uppskof. Om vi också föreställde oss, att frågan om norrländska skogslagstiftningen komme att afgöras vid nästa riksdag, så komme det i alla fall troligen att dröja flera år, innan en allmän lagstiftning kan komma till stånd. När man ser det raseri, som såväl hos utländska bolag som inhemske män herskar med afseende på skogsafverkning, så kan man väl fråga sig, om det icke är tid att söka åvägbringa en skogslagstiftning så fort som möjligt.

Man har anmärkt, att man icke borde gå Skogskommitténs och Riksdagens beslut i förväg genom att förut bestämma hufvudgrunderna för skogslagstiftningen. Jag tillåter mig emellertid dervid erinra, att det, på sätt äfven den siste talaren yttrat, finnas vissa bestämda grunder, på hvilka all skogslagstiftning måste byggas, och dessa generela regler måtte det icke vara svårt att på förhand bestämma, såsom att hvar och en, som hugger ut sin skog, också är skyldig att plantera åter lika stor areal, som han nedhuggit. Detta är väl en sådan generel grundsats, som i nästan alla länder blifvit iakttagen och på hvilken man äfven hos oss måste bygga skogslagstiftningen.

Om man antog ett sådant stadgande, så hade man redan derigenom åstadkommit ett gif akt, som skulle göra oändligt stor nytta. Dernäst ville jag, att man skulle försöka hindra afverkningen af småskog, hvilken nu hos oss är så allmän, ett mål, som lätt skulle

vinnas endast genom bestämmande af en exporttull. Denna sednare fråga anser jag dock vara för tidigt väckt; och anser derföre, att endast det förslaget att hvar och en skulle vara skyldig plantera åter lika stor areal, som han låtit nedhugga, nu bör komma å bane. Men om vi förenade oss om att besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran, att han täcktes taga detta i öfvervägande, tror jag, såsom jag redan yttrat, att dermed rätt mycket blefve vunnet.

För att icke vidare splittra meningarne får jag derföre förena mig med den ene reservanten, herr Ros, och yrka bifall till hans förslag.

Herr Hasselrot: Jag har förut yrkat bifall till den af Herr Ros afgifna reservationen; men då de fleste talare, som velat inskränka skogssköfvingen, begärt återremiss, beder jag, för att ej splittra meningarne, att få förena mig med dem, som yrkat återremiss. och anhåller att få bjuda några skäl för detta mitt yrkande.

Hufvudsakliga skälet, hvarpå Utskottet grundat sitt afstyrkande af motionen, är det, att Riksdagen så nyligen begärt en särskild skogslagstiftning för Norrland. Det är sant, att så är förhållandet, men detta bör väl icke hindra Riksdagen att äfven begära en särskild skogslagstiftning för det öfriga Sverige; då man vill sätta en gräns för skogssköfvingen i Norrland, så bör väl icke derföre det öfriga Sverige vara rättslöst i afvaktan på en skogslagstiftning för Norrland. Dervid anhåller jag att få betona hvad äfven den sista ärade talaren yttrade, att i Utskottet hufvudsaklig vigt borde fastas derpå, att den enskilde ålades skyldighet att bringa till återväxt den skog han nedhuggit, såvida marker ej är tjenlig till odling. Håller man blott på denna princip, tror jag, att mycket dermed skulle vara vunnet, och för att få denna grundsats uttalad och erkänd, anhåller jag om återremiss.

Grefve Mörner, Axel: Att här inlåta sig på en detaljerad granskning af motionens särskilda punkter, torde icke vara erforderligt, kanske ej ens lämpligt; men, då från flera håll försports klander mot Tillfälliga Utskottet, derföre att Utskottet endast af formela skäl afstyrkt motionen, utan att ingå i någon speciel granskning af motionens olika delar, må det tillåtas mig att i detta hänseende meddela några upplysningar, som icke blifvit lemnade af den utskottsledamot, som förut haft ordet. Han har hållit sig strängt vid den formela sidan af saken, men förhållandet är i sjelfva verket det, att vid åtskilliga sammanträden inom Utskottet motionen blifvit punktvis föredragen och äfven punktvis ganska grundligt diskuterad, med begagnande af såväl den norrländska skogskommittéens utlåtande som äfven af skogsstyrelsens med anledning deraf afgifna yttrande och åtskilliga andra upplysningar. Frågan är således icke af Utskottet behandlad så lösligt och med så liten granskning i sak, som man här tycks förmoda. Vid sådant förhållande får jag hemställa, hvartill en återremiss väl skulle tjena. För min egen del får jag förklara, att jag instämt i Utskottets beslut, visserligen till en del på grund af de här anförda formela skälen, men ännu mer på grund deraf att

jag ogillar motionen från början till slut; men, om man ogillar en sak på formela skäl, så är det väl onödigt att inlåta sig i en särskild materiel detaljgranskning. Jag tror icke heller, att sådant kan äläggas ett Utskott, ty det vore endast att tillförtbinda Utskottet att åstadkomma ett så att säga öfverflödigt skriferi.

Jag vågar hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Herr Asplund: Sedan den siste talaren numera uppdatat Utskottets mysterier, som icke visar sig af betänkandet, må det tillåtas mig att fästa uppmärksamheten på ännu en sak, särskildt för deras räkning, som verkligen önska framgång åt frågan om åstadkommande af en verksammare skogslagstiftning.

Ett par talare hafva ansett det medföra ett menligt inflytande på frågan, ifall Första Kammaren skulle bifalla Utskottets förslag; men jag hemställer, om det icke skulle hafva ett långt menligare inflytande ej blott på Kongl. Maj:ts beslut i den norrländska skogsfrågan utan ock på frågan i sin helhet, om Utskottet, efter återremiss och en detaljerad granskning af motionens särskilda punkter, definitivt komme till samma resultat, som den siste talaren omnämnde hafva inom Utskottet preliminariter vunnits, samt derefter, vid frågans förnyade behandling i Kammaren, inträffade, hvad som var fallet vid den preliminära handläggningen inom Utskottet, att såväl de, som ogillade motionen på formela skäl, som de, hvilka på materiela skäl ville motsätta sig förslaget i dess särskilda punkter, eller, om jag så får säga, både *formalister* och *kontrapunktister*, förenade sig om att afslå motionen punkt för punkt.

Jag förnyar därför yrkar det om bifall till Utskottets betänkande.

Friherre Sprengtporten: I anledning af hvad den siste talaren anført, har jag ingenting annat att säga, än att af Utskottets betänkande tydligen framgår, på hvad sätt Utskottet behandlat motionen.

Herr Hasselrot: Det är visserligen sannt, att om hela Kam-maren eller dess majoritet är emot all förändring i sak, en återremiss icke tjänar till någonting, men det har dock flera gånger händt, att denna Kammares majoritet, då dylika frågor här förevarit, uttalat sig för åtgärder för skogssköflingens hejdande; och det är i förhoppning, att Kam-maren äfven nu skall vidblifva denna mening, jag vidhåller mitt yrkande om återremiss.

Herr Faxe: Jag anser mig böra meddela den upplysning, att Lag-Utskottet för några år sedan, på föranledande af enskild motion, föreslog en lag i den syftning, hvarom här är fråga, eller att enskilde efter anställd skogsafverkning skulle vara skyldige att återplantera skog, men att detta förslag föll i båda Kamrarne. Det är samma lag, som nu är gällande särskildt för Gottland. Jag hemställer, om utsigten är stor att vinna något, i fall man nu ånyo framkommer med ett dylikt förslag. För att icke hos Kongl. Maj:t gifva anledning till ett antagande, som icke öfverensstämmer med

åsigterna hos majoriteten inom Riksdagen, synes mig bäst, att Utskottets betänkande af Kammaren bifalles.

Herr Rydqvist: Med anledning af hvad tvänne talare här anført, ber jag att få yttra några ord, och börjar då med den siste talaren, Herr Faxe. Han upplyste, att Lag-Utskottet för några år sedan behandlat och tillstyrkt bifall till en motion i samma syfte som den förevarande, men att Utskottets betänkande blifvit af begge Kamrarna afslaget. Dervid ber jag dock att få anmärka, att hvad som möjligen för 4—5 år sedan i denna fråga var den större rätttänkande allmänhetens åsigt, har på sednaste tider år ifrån år blifvit betydligt modifieradt. Opinionsen är nu mera nästan enhällig om, att Sverige icke bland civiliserade länder skall stå ensamt om att icke ega någon skogslagstiftning eller hvad som är detsamma hafva en lag, som tillåte: hvilken utländsk eller inhemsk kapitalist som helst att utan tanke på samtid eller framtid sköfva våra skogar och göra vårt land obeboeligt. Den opinionsen gör sig således allt mera gällande, att lagstiftningen bör träda emellan, för att sätta en tillbörlig gräns mot den obehjude skogsafverkningen.

Grefve Mörner har yttrat, att efter hans åsigt förtjenar Friherre Sprengtportens motion i alla dess sex punkter icke något afseende. Detta är en åsigt som jag naturligtvis icke kan bestrida honom att hysa, och då han är medlem af Tillfälliga Utskottet, så har Kammaren kanske icke mycken utsigt att vänta något af en återremiss; men jag föreställer mig likväl, att den diskussion, som här blifvit förd, möjligen, i händelse återremiss blefve beslutad, borde inverka på Utskottets åsikter, så att de blefve något modifierade, och hafva till följd att Utskottet framkomme med ett nytt förslag, som icke innehölle endast ett "*bleklagdt nej*" till svar på hela motionen.

Jag påyrkar således fortfarande återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade afgifvits följande yrkanden, nemligen: 1:o) att Utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af Herr Ros, att Kammaren, med afslag å samma hemställan, måtte för sin del besluta, "att Riksdagen skulle uti underdänig skrifvelse anhålla, d t Kongl. Maj:t täcktes, i fråga om lagbestämmelser rörande skogshushållningen i landet, taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke dessa hufvudsakligen må grundas på begge eller endera af följande tvänne principer, nemligen: inskränkning af rättighet att från riket utföra vissa sorter osågådt virke af smäckrare dimensioner och åliggande för enskilde att å sina skogar efter afverkning åstadkomma återväxt"; samt 3:o) att Betänkandet skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till Betänkandet, hvarvid svarades många ja, blandade med nej; sedermera proposition på Herr Ros' yrkande, hvar till svarades nej, och slutligen proposition på återremiss af Betänkandet, då svaren utföllo med många nej, blandade med ja; hvaruppå och efter det proposition på bifall till Betänkandet förnyats

samt med många ja, blandade med nej, besvarats, Herr Grefven och Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Sedan Kammarerna, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, såsom kontraproposition vid voteringen antagit betänkandets återförvisning, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den som bifaller Första Kammarernas Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas betänkandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—51.

Nej—21.

Friherre Sprengtporten: Det är endast med afsende på det inflytande, som Kammarernas nu fattade beslut öfver det Tillfälliga Utskottets betänkande kan komma att på mer än ett sätt ega inom en närmare eller aflägsnare framtid, som jag anhåller att mot samma beslut få anmäla min reservation.

Grefve Hamilton, Henning, begärde ordet och yttrade: Då Kammarerna i dag utsett ledamöter i ett Särskildt Utskott för behandlingen af frågan om elementarläroverkens organisation, och det således är förhoppning att åt denna fråga skall egnas en grundligare behandling, än som varit möjlig, ifall densamma qvarstannat i Stats-Utskottet, hvars ledamöter äro upptagna af så många andra viktiga ärenden, anhåller jag att få i ämnet yttra några ord, äfvensom att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den Kongl. propositionen till Utskottet.

Det kan synas såsom en besynnerlighet att, då Chefen för Ecklesiastik-departementet sannolikt sjelf utsett ledamöterna i den s. k. Läroverkskomitéen, hvilken under förra året avslutade sina arbeten, han icke haft lyckan att med sitt val träffa personer, som närmare varit uttryck för hans egen åsigt, hvilket också haft till följd, att det förslag, som nu blifvit förelagdt Riksdagen, i högst väsendtliga punkter skiljer sig från hvad komitéen föreslagit. Jag anser likväl, att deruti ligger en fördel, så till vida som frågan onekligen förtjenar att betraktas från olika synpunkter och Utskottet alltså får jemföra de skiljaktiga meningar, som blifvit uttalade. Ehuru jag för min del icke kan godkänna åtskilliga af de åsichter som Herr Departementschefen uttryckt i sitt förslag, skall jag för närvarande icke ingå i någon kritik af detsamma; Utskottet blir i tillfälle att göra

det vid jernförelsen mellan de skäl, som i den Kongl. propositionen äro anförda, och dem som komitéen sökt göra gällande. Anledningen, hvarför jag nu begärt ordet, är min önskan att yttra mig öfver en vigtig principfråga, hvilken jag sökt framhålla hvarje gång jag under loppet af de sista 15 åren haft anledning att i någon mån handlägga läroverksfrågan. Det har äfven synt mig, som om under den sista tiden en lutning åt det håll, till hvilket jag sträfvar, börjat göra sig gällande, och detta är anledningen hvarför, oaktadt jag vid så många tillfällen fått orätt, jag icke anser mig böra gifva vika, utan äfven nu skall försöka, om det icke vore möjligt att få någon röst inom Utskottet att höja sig för den riktning, jag anser vara den rätta.

Jag har nemligen allt sedan år 1859, då jag första gången fick anledning att befatta mig med läroverksfrågan, varit af den öfvertygelse att, om också föreningen af den klassiska och den reala linien i samma läroverk hvilade på en vacker tanke, denna förening dock icke vore lämplig. Alla försök, som hittills blifvit gjorda för att åstadkomma densamma, hafva också mer eller mindre misslyckats, och jag tror, att det just är denna förening som varit orsaken till, att vi ännu icke lyckats få en läroverksstadga, som varit tillfredsställande. Det är nemligen icke möjligt att förena de båda linierna, utan att den ena eller andra skall inom läroverket blifva på något sätt lidande, dels derföre att skolans rektor och lärare alltid mer eller mindre luta åt ena eller andra hållet och således uppmuntra och gynna den ena linien på den andras bekostnad, dels derför att det är omöjligt att uppgöra undervisningsplanen så, att icke den ena linien framhålles till den andras förfång. Jag uttryckte denna tanke i läroverkskomitéen, men då komitéen ansåg sig hufvudsakligen hafva till uppgift att med anledning af Riksdagens skrivelse i ämnet söka undanröjda de olägenheter, som äro förenade med den nuvarande skollagens stadganden, kunde den icke ingå på någon vidsträcktare omgestaltning af hela läroverket, så mycket mindre som man befärade, att förslaget skulle vara förenadt med betydliga kostnader. Emellertid sökte komitéen så godt den kunde att sammanjemka de olika grundsatser, som borde inom samma skola göra sig gällande, och för min del, oaktadt jag derutinnan biträdt komitéens pluralitet, måste jag likväl medgifva, att dess förslag blifvit byggt på grunder, som lända den reala linien till skada. I alldeles motsatt syftning går, enligt min tanke, Departements-chefens förslag. Med afseende på de åsikter, som gjort sig gällande vid Riksdagen, är det ganska naturligt, att han sökt se den reala linien så vidt möjligt till godo, men nekans kan ej heller, att detta skett på den klassiska liniens bekostnad.

Jag skall icke trötta Kammaren med att framställa några exempel på svårigheten, ja snart sagdt omöjligheten att rätt väl sammanhålla de båda linierna. Jag vill endast omnämna ett förhållande, och det är att, oaktadt läroämnena i många fall äro desamma för båda linierna, måste dock dels metoden för deras meddelande vara olika för hvardera linien, och dels äfven i afseende å det omfång, i hvilket de böra förekomma inom skolans skilda klasser, väsentliga olikheter förefinnas mellan de båda linierna. Man har således ingen

annan utväg än att bestämma hvilken linie, som bör anses vara för staten angelägnast att bekosta, ty att de i öfrigt äro lika berättigade måste man naturligtvis erkänna. Nu kan jag visserligen hvarken begära eller hoppas, att Utskottet skulle föreslå i och med Riksdagen sedermera besluta en så fullständig omskapning att i och med den nya läroverksstadgans antagande hela det nuvarande systemet skulle blifva ändradt, men hvad jag hoppas är, att Utskottet till en början ville föreslå, att i de större städer, der två läroverk komma att inrättas, det ena uteslutande afses för den klassiska linien och det andra uteslutande för den reala, samt att undervisningsplanen för hvardera läroverket uteslutande ordnas för den linie, som skolan skulle omfatta. I detta fall tror jag, att läroverkskomitéens förslag skulle vara lämpligast för den klassiska linien och Departements-chefens förslag mest passande för den reala, om också båda förslagen måste tillämpas med en eller annan modifikation. Ytterligare ett steg i samma riktning skulle man möjligtvis äfven kunna taga. Vi hafva i flera provinser fullständiga läroverk, som ligga hvarandra så nära, att det icke erfordras mer än två eller tre timmars resa på jernväg för att färdas dem emellan. Det blir således numera mycket mindre olägenhet för föräldrar att skicka sina barn till hvilketdera stället som helst, än hvad förhållandet var i forna tider, då i hvarje stift endast fanns ett läroverk. Sälunda är det en alldeles öfverflödigt kostnad och till skada för undervisningen, att i både Malmö och Lund finnas på båda linierna fullständiga läroverk. Det vore enligt min tanke tillräckligt, om i Lund, som är stiftsstad, funnes ett klassiskt läroverk och i Malmö ett reall. Liknande är förhållandet i Östergötland, der Linköping och Norrköping nu sammanbindas af jernväg och båda hafva fullständiga läroverk. Der borde fördelningen göras så, att den klassiska skolan förlades i Linköping och den reala i Norrköping. Flera dylika förhållanden skulle kunna företes; jag har endast velat antyda dessa såsom exempel.

En sådan förändring af läroverken tror jag skulle i mångfaldigt hänseende vara nyttig, egentligast därför att undervisningen i hvarje läroverk skulle kunna ordnas på för ändamålet lämpligaste sätt, men äfven därför att ett stort antal personer icke såsom nu blefve ryckta från den väg, på hvilken de ändamålsenligast bort ingå, ty just därför att i det läroverk, der de inhemta sin undervisning, lärjungarne uppmuntras att gå på den klassiska linien, och föräldrarnes fåfänga ofta dervid understödjer lärarne, så förledes många in på en bildningslinie, dit han till följd af sitt blifvande yrke icke borde höra. Det är dock icke nog med att de på den klassiska linien förspilla en dyrbar tid, utan de komma derigenom, så vida de ej äro nog kloka att sluta skolan i förtid, alldeles för sent in i den praktiska verksamheten. Vanligen händer något ännu värre, eller att de också skola fortsätta vid universitetet och der efter flera terminers studier taga embetsexamen för att slutligen försöka sig såsom extraordinarier i Stockholm, och på sådant sätt är deras framtid vanligen mer eller mindre förstörd. Jag tror således, att Utskottet gjorde fäderneslandet en stor tjänst, om det toge denna fråga i allvarligt betraktande och åtminstone föresloge sådana åtgärder, hvarigenom en

öfvergång kunde beredas till det, som enligt min tanke i denna fråga är det enda riktiga, eller att de fullständiga elementarläroverken ordnas hvar och ett för sin särskilda linie och den sammanblandning, som nu förefinnes, således för framtiden må kunna upphöra.

Jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få afsändas till Särskilda Utskottet.

Uppå gjord proposition blef detta yttrande hänvisadt till Riksdagens Särskilda Utskott.

Kammaren åtskiljdes kl. 10 e. m.

In fidem
O. Brakel.